

ALASTARO ISOVARENMÄKI

Pronssikautisen hautaröykkiön kaivaus

Jouko Pukkila 2004

Arkeol. O 4/7.1.2005

M

ALASTARO ISOVARENMÄKI

PRONSSIKAUTISEN HAUTARÖYKKIÖN ARKEOLOGINEN TUTKIMUSKAIVAUS 1. – 22.6.2004

FM Jouko Pukkila

ALASTARO
ISOVARENMÄKI

PRONSSIKAUTISEN HAUTARÖYKKIÖN ARKEOLOGINEN TUTKIMUSKAIVAUS 1. –
22.6.2004

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

KOHDETIEDOT	1
1. JOHDANTO	3
2. ALASTARON ARKEOLOGINEN TUTKIMUSHISTORIA	3
3. ALASTARON SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	4
3.1. ISOVARENMÄEN HAUTARÖYKKIÖN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	5
4. RÖYKKIÖ ENNEN TUTKIMUKSIA JA MUUT RAKENTEET MÄELLÄ	5
5. KAIVAUKSEN SUUNNITTELU	6
6. TUTKIMUSMENETELMÄT	7
7. TYÖVAIHEET JA KAIVAUSHAVAINNOT	8
7.1. PINTA TURPEEN POISTAMISEN JÄLKEEN (KARTTA 4)	9
7.2. TASO 1 (KARTTA 5)	11
7.3. TASO 2 (KARTTA 6)	11
7.4. TASO 3 (KARTTA 7)	12
7.5. TASO 4 (KARTTA 8)	13
7.6. TASO 5 (POHJATASO, KARTTA 9)	13
8. YHTEENVETO ARKEOLOGISTEN TUTKIMUSTEN TULOKSISTA	15
8.1. HAVAINNOT	15
8.1.1 KEHÄ	15
8.1.2. POLTTOHAUDAT	16
9. ANALYYSIT	16
9.1. OSTEOLOGINEN ANALYYSI	16
9.2. RADIOHIILIAJOITUS	17
9.3. METALLIESINEET	17
10. YHTEENVETO TUTKIMUKSISTA	18

LIITTEET

MV-negatiivit	19
Diapositiivit	22
Kartta 1	23
Kuvataulut	24-32
Kartat 2 - 11	33-42
Luuanalyysi	43-48
Radiohiiliajoitus	49

1. KOHDETIEDOT

Kunta	Alastaro
Kylä 1	Mälläinen
Kylä 2	Männistö
Nimi	Isovarenmäki
Mj-rekisteritunnus	6010009
Peruskartta	Pk 2111 06 Alastaro
Sijainti	
Peruskarttakoordinaatit	x = 2435684 y = 6763008
Yhtenäiskoordinaatit	p = 3273313.59 i = 6769680.56 z = n. 106 m mpy
Muinaisjäännöksen laji	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöksen tyyppi	hautapaikat
Tyypin tarkenne	hautaröykkiöt
Ajoitus	pronssikautinen
Lukumäärä	1
Muinaisjäännösluokka	II
Perustelut muinaisjäännösluokitukselle	Seudullisesti erittäin harvinainen muinaisjäännöstyypin maisemallisesti näyttävällä paikalla
Kaivausaika	1. – 22.6. 2004
Kaivausala	n. 37 m ²
Kaivauslöydöt	KM 34594: 1 – 16 (pronssiesineitä, palanutta luuta)
Mustavalkonegatiivit	132708 - 132757
Diapositiivit	53919 - 53935
Aiemmat tiedot	Alastaron muinaisjäännösinventointi 1999 – 2000. Ville Laakso 2000.
Aiemmat löydöt	–
Aiemmat mustavalkonegatiivit	TMM KF000676
Aiemmat diapositiivit	TMM KD000474
Maanomistustiedot	
Tila 1 (Mälläinen)	10:3 Kukonojansuu
Omistaja 1	Ojanen Pertti Kalle Erik
Osoite 1	32450 Tammiainen
Kiinteistötunnus 1	006-410-0010-0003
Tila 2 (Männistö)	1:155 Mäkimattila
Omistaja 2	Mäkimattila Mauri
Osoite 2	Mälläistentie 197 32440 Alastaro
Kiinteistötunnus 2	006-411-0001- 0155

Kohde ja ympäristö: V. 1999 paikannimen perusteella löydetty varhaismetallikautinen hautaröykkiö korkean kallion laella Männistön ja Mälläisten kylän rajalla. 3,3 km päässä Alastaron kirkosta

luoteeseen. Röykkiöltä aukeaa näyttävä näkymä peltoaukealle, jossa on aikaisemmin ollut järvi – todennäköisesti kivikaudelta alkaen.

Lähilöytöjä

Alastaro Mälläinen Kalamäen pelto, kivikautinen asuinpaikka (kvartsiitti- ja kvartsi-iskoksia, kohde nro 15 V. Laakson inventointikertomuksessa v. 2000)

Alastaro Mälläinen Pyöreämetsä, kivikautinen asuinpaikka (kivilaji-iskos ja kvartsi-iskoksia, kohde nro 17 V. Laakson inventointikertomuksessa v. 2000)

Kertomuksen liitteet

Mustavalkonegatiiviluettelo

Diapositiiviluettelo

Peruskarttaote 1:20 000

Yleiskartta 1:500

Pinta- ja pohjavaaituskartta

Tasokarttoja 7 kpl

Profiilikartta

Kuvaliite

Raportti osteologisesta analyysistä

Ajoitusraportti

Konservointiraportti

1. JOHDANTO

Vuonna 1999 löytyi arkeologisen perusinventoinnin yhteydessä Alastarolta, Vaaramäen laelta, Männistön ja Mälläisten kylien rajalta kiviröykkiö, jota inventoinnin suorittaja Ville Laakso arveli kertomuksessaan varhaismetallikautiseksi hautaröykkiöksi. Koska pääosa Alastaron tunnetuista kiinteistä muinaisjäännöksistä ja irtolöydöistä on kivikaudelta ja pari aivan rautakauden loppuvaiheesta, on varhaismetallikautinen muinaisjäännös erittäin poikkeuksellinen. Sitä se on laajemmaltiakin, sillä niitä ei tunneta naapurikunnistakaan. Alastaron kunnassa heräsikin ajatus röykkiön arkeologisesta tutkimuksesta, jonka avulla sen luonne ja ajoitus pystyttäisiin varmistamaan.

Tutkimus toteutettiin EU:n Leader+ -rahoituksella osana projektia, jonka tavoitteena on tuottaa historia- ja perinnemateriaalia lähinnä opetustoimen ja matkailuelinkeinon tarpeisiin. Toimijana oli Jokivarsikumppanit ry. Hankkeen vetäjänä toimi FM Sami Männistö.

Hautaröykkiön arkeologinen kaivaus toteutettiin 1. – 22.6. 2004. Kaivausten vastaava kenttätöjohtaja oli FM Jouko Pukkila ja piirtäjä FM Hanna-Maria Pellinen. Kenttätö jakaantui siten, että 1. – 4.6. Pukkila ja Pellinen suorittivat kaivausten valmistelevat työt ja varsinainen kaivaus alkoi 7.6., jolloin kaivajat aloittivat työnsä. Kaivajina toimi alastarolaisia lukiolaisia. Heidi Hirvonen, Matti Sauranen ja Mikko Talvitie työskentelivät kaivauksilla kahden viikon ajan kukin, Anniina Lehesaari ja peruskoululainen Eero Ojanen viikon. Lisäksi täyttövaiheessa apuna oli kunnan kesätöihin palkkaamia nuoria yhtenä päivänä. Yhteensä kaivajat tekivät 280 työtuntia. Hankevetäjä Sami Männistö osallistui kaivauksiin 10 työpäivänä 80 työtuntia. Kaikkien kenttätöytuntien yhteenlaskettu määrä oli 580.

Tutkimusten tavoitteiden saavuttamiseksi ja käytettävissä olevan kenttätöajan puitteissa röykkiöstä kaivettiin puolet. Alun perin kahden viikon mittaiseksi kaavailtua kaivausta jatkettiin kahdella päivällä, joista jälkimmäisenä röykkiön kaivettu osa ennallistettiin. Jatkosta sopi Männistö suullisesti maanomistajien kanssa.

2. ALASTARON ARKEOLOGINEN TUTKIMUSHISTORIA

Alastaron muinaisjäännöksiä kuvaili ensimmäisenä kansankoulunopettaja Kustaa Killinen 1876 Loimaan kihlakunnan kertomuksessaan (Killinen 1877). Seuraavan vuonna, 1877, J.R. Aspelin luettelo lisäsi muinaisjäännöksinä pidettäviä kohteita (Aspelin 1877). Varsinaisia inventointeja Alastarolla on tehty kaksi. Ensimmäisen teki Maarit Lönnberg vuonna 1973 osana laajempaa, seutukaa-valliiton tarpeisiin suoritettua työtä, jossa alle kahden kuukauden maastotyön aikana tarkastettiin kohteita kuuden kunnan alueella (Lönnberg 1973). Työ keskittyi tunnettujen kiinteiden kohteiden sekä paikallistettujen irtolöytöjen tarkastukseen. Kuitenkin uusiakin kohteita löydettiin. Koko kunnan käsittävän perusinventoinnin suoritti Ville Laakso vuonna 1999. Inventointien lisäksi on tarkastettu yksittäisiä kohteita sekä suoritettu kaivauksia, jälkimmäisiä tosin vain kaksi. A.O. Heikel kaivoi Mälläisten Körrinpellon kivikautista asuinpaikkaa v. 1896 (Heikel 1896) ja Julius Ailio samaa kohdetta sekä vasarakirveskulttuurin asuinpaikkaa Mälläisten Kalamäellä v. 1903 (Ailio 1903a ja 1903b). Tarkastuksia erityyppisillä kohteilla on myös tehty. Hanhijoen ympäristössä on tarkastettu seuraavat kohteet: Mälläisten polttokenttäkalmisto (Salonen 1928) ja Perämaan Lammin suurlpellon kivikautinen asuinpaikka (Leppäaho 1938).

Kaikkien näiden tutkimusten tuloksena Alastarolta tunnetaan kiinteitä muinaisjäännöksiä yhteensä 17, jotka ovat pääasiassa kivikautisia asuinpaikkoja. Kivikautisia irtolöytöjä on tiedossa 64 ja rautakautisia kaksi (Laakso 2000, 5).

Vähäisestä tutkimuksesta johtuen Alastaron muinaisjäännösten ja esihistorian tuntemus on niukkaa. Selkeimmin aineistossa erottuu ainoastaan vasarakirveskulttuurin vaihe, jonka asuinpaikoilla on tehty kaivaustutkimuksiakin jo varhain. Osa kivikautisista irtolöydöistä näyttäisi olevan Suomusjärven kulttuurin muotoja. Isovarenmäen röykkiötä arveltiin inventointikertomuksessa varhaismetallikautiseksi. Muuten ajoituksia on vain mahdolliselle rautakautiselle kalmistolle (merovingiaika) sekä kahdelle rautakauden lopulle ajoittuvalle irtolöydölle. Kalmistokin löytyi ja hävitettiin löytöineen päivineen, ennen kuin arkeologit ehtivät sen tarkastaa. Löytöjen perusteella näyttää siis siltä, että Alastaron alue on ollut vailla kiinteää asutusta osan kivikautta ja pääosan metallikautia.

Kivikauden asuinpaikat keskittyvät Loimijoen alajuoksun puoleiseen osaan kuntaa. Alastaron ja koko seudun runsaslöytöisintä aluetta on Mälläisten kylä ja siellä erityisesti Hanhijokilaakso. Alueen runsaslöytöisyyden selittänee jokilaaksossa aiemmin todennäköisesti ollut muinaisjärvi. Järvestä on säilynyt muistitietoa, paikannimiä ja isojakokartassa Järvi-niminen joen laajentuma, mutta myös maastossa sen jälkiä voi yhä havaita: jokilaakson matalimmilla osilla on peltomaa tummaa, suoturvetta muistuttavaa, ylempänä mineraalimaata. Maastohavaintojen perusteella järven pinta näyttää ainakin jossain vaiheessa noudatelleen karkeasti 72 metrin korkeuskäyrää. Sen pituus on tällöin ollut liki neljä kilometriä ja suurin leveys yli kilometrin. Järven syvyys on ollut vain parin kolmen metrin luokkaa. Sen kuivumisen aikaa ja syitä ei tunneta, mutta Hanhijoen perkauksilla on ilmeisesti ollut vaikutusta asiaan. Hanhijoen varrelta tehtyihin löytöihin liittyy myös se erikoispiirre, että osa löydöistä on tehty syvältä peltomullan alta esim. ojankaivuun yhteydessä. Kylästä on tietoja myös Hanhijoen rannoilta suosta löytyneistä veneistä sekä hirsirakenteista. Nämä seikat viittanevat siihen, että järven pinnankorkeus on vaihdellut ja myös matalimmalla sijainneet kivikautiset asuinpaikat saattavat olla korkeamman veden aikana tulvan ja samalla savikerroksen alle peittyneitä. (Laakso 2000, 6 - 7).

Vaaramäen röykkiö löytyi arkistotutkimusten antaman vihjeen perusteella: Mälläisten kylän isojakokartassa vv. 1780-86 mainitaan eräänä Mälläisten ja Männistön rajapisteenä Isovarenmäki. Nimen perusteella Ville Laakso kävi paikalla 13.10.1999 ja löysi kalliopohjalla sijainneen röykkiön. Röykkiötä nimitetään inventointikertomuksessa Isovarenmäen röykkiöksi ja samaa nimeä siitä käytetään tässä kertomuksessa. Inventointikertomuksessa röykkiön mitoiksi ilmoitetaan n. 7 x 5 m (pituus akseli N – S) ja korkeudeksi n. ½ m. Röykkiö oli koottu pelkästään kivistä, joista suurimmat kuuluivat rajamerkkiin. Röykkiöltä aukeaa näkymä Hanhijokilaaksoon suurin piirtein siellä sijainneen muinaisjärven kohdalla. Laakso yhdisti röykkiön sijaintinsa ja ulkomuotonsa perusteella lapinraunioperinteeseen. (Laakso 2000, 23-24).

3. ALASTARON SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Alastaro sijaitsee Varsinais-Suomessa Turusta n. 65 km ja Porista n. 90 km. Sen naapurikuntia ovat lounaassa Oripää ja Yläne, luoteessa Säskylä ja Vampula, pohjoisessa Huittinen, koillisessa Punkalaidun sekä idässä ja kaakossa Loimaan kaupunki ja Loimaan kunta. Kunnan pinta-ala on 259 km² ja asukkaita on n. 3000. Kunnan keski- ja itäosissa on laaja savitasanko kunnan läpi virtaavien jokien varsilla. Lännessä maasto on kumpuilevampaa ja aivan läntisintä osaa hallitsee Virttaankankaan harjualue. Virttaankangas nousee enimmillään 126 m mpy, korkeimmat kalliot saavuttavat enimmillään 120 m mpy. Paikalliset korkeuserot saattavat olla huomattavia, esimerkiksi Virttaankankaan korkein kohta on n. 50 m viereistä peltoaluetta ylempänä ja Vaaramäkikin n. 40 m. Kunnan halki virtaa kaakosta luoteeseen Loimijoki. Siihen laskee useita sivuhaaroja, joista suurimmat ovat Niinijoki ja Kojonjoki sekä tämän raportin kannalta olennaisin eli Hanhijoki. Loimijoen korkeus Alastaron alueella on n. 65 m mpy.

3.1. ISOVARENMÄEN HAUTARÖYKKIÖN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Isovarenmäen röykkiö sijaitsee Alastaron keskiosassa kirkosta n. 3.3 km luoteeseen Vaaramäellä, josta paikalliset asukkaat käyttävät myös nimeä Vaaravuori. Vaaramäki on pohjois-etelä-suuntainen, muutaman kilometrin mittainen kallioalue, joka kohoaa yli 115 m korkeudelle m.p.y ja enimmillään n. 40 metriä viereisiä peltoja korkeammalle. Se muodostuu laakeista kalliopaljastumista ja niiden välisistä peitteisistä notkelmista, joissa paikoin on lammikoita ja soistuneita kohtia. Kallioiset alueet ovat kasvillisuudeltaan niukkoja, pääosin niillä kasvaa mäntyjä ja katajia, mutta kosteammassa notkopaikoissa kasvaa isoja kuusia ja pienempiä lehtipuita, pääasiassa haapoja ja koivuja. Alue on pitkälti luonnontilassa, mm. myrskyn kaatamat isot puut ovat niillä sijoillaan.

Hautaröykkiö sijaitsee Vaaramäen pohjoisosassa n. 50 x 30-40 m laajuisen avokallion korkeimman kohdan länsipuolella, länteen viettävän rinteeseen yläosassa kalliopohjalla n. 106 m korkeudella kohdassa, josta näköala peltoalueelle on paras. Röykkiön länsipuolella kallio viettää länteen, aluksi loivemmin ja alempana jyrkemmin. Korkeusero kallion laen ja alemman peitteisen maaston välillä on sen verran huomattava, etteivät rinteeseen alapuolella kasvavat täysimittaiset puut ylety peittämään näkymää länteen ja pohjoiseen Hanhijokilaakson viljelymaisemaan. Lounaispuolella kalliossa on muutaman metrin korkuisia jyrkkiä, lähes pystysuoria seinämiä. Muihin ilman suuntiin kallioalue rajoittuu notkelmiin, joiden takana alkavat Vaaramäen muut kallioalueet. Pääosa kallioista on kasvillisuudeltaan avointa ja poronjäkälän peittämää, mutta laella on myös kohtia, joissa maapeite on paksumpi ja niissä kasvaa muutama isohko mänty, useampia pienempiä sekä katajia.

4. RÖYKKIÖ ENNEN TUTKIMUKSIA JA MUUT RAKENTEET MÄELLÄ

Ennen kaivausten aloittamista röykkiön laajuus vastasi inventointikertomuksessa ilmoitettua 5x7 m, mutta humus ja kasvillisuus peittivät sen reunoja eikä todellinen laajuus siten pääteltävissä ilman niiden puhdistamista. Röykkiön korkeus sen keskiosissa oli enimmillään puolisen metriä ja se mataloitui laidoille, että röykkiön profiili molempien pääilmansuuntien mukaisilla linjoilla on kupera. Röykkiö on koottu vaihtelevan kokoisesta kiviaineksesta, joka pääasiassa on teräväkulmaista, lohkeillutta kiveä. Röykkiöön kuuluvien kivien halkaisija vaihtelee 5 – 70 cm välillä. Kivilajeista tunnistettiin ainakin graniitti, gneissi ja vähäisessä määrin esiintyvä punainen hiekkakivi (sekä lohkeina että laakoina, kummatkin pienikokoisia). Pintakivet olivat kauniisti jäkälöityneet ja niiden väliin oli pudonnut kariketta. Paikoin kivien välissä kasvoi sammalta. Röykkiön päällä, keskiosassa ja luoteisosassa oli muutamia muuta kiveystä isompia (pituus enimmillään n. 1,2 m), tasakylkisiä ja selkeästi lohkottuja kiviä, jotka kuuluivat röykkiön päältä nykyisinkin kulkevalle Mälläisten ja Männistön kylien väliselle rajalle eri aikoina pystytettyihin rajakiviin. Nykyinen rajakivi on lounais- ja luoteissektorien rajalla oleva iso teräväkärkinen luonnonkivi

Röykkiön lounaissektorissa, lähellä keskikohtaa kasvoi melko iso mänty, joka kaadettiin ennen tutkimusten aloittamista. Pari pienempää mäntyä aivan lounaissektorin reunalla sen sijaan jätettiin paikoilleen, kuten itälaidalla kasvaneet pari katajaakin.

Röykkiö on aikojen saatossa vaurioitunut. Luoteissektorin kivipeite on pääasiassa vain yhden kivi-kerroksen paksuinen ja pahoin kaiveltu. Vaurioituminen lienee tapahtunut rajamerkkejä tehtäessä. Sen sijaan keskikohdan pohjoispuolella oleva runsaan metrin laajuinen kraatteri on todennäköisesti syntynyt aarteenetsinnän seurauksena.

Samalla kalliolla on myös kaksi muuta kivrakennetta. Toinen on röykkiön origopisteestä n. 15 m itään, aivan kallion jyrkästi laskevan itäreunan vieressä oleva halkaisijaltaan n. 3 m kivikehä. Kehä on pääosin 1 – 2 kivikertaa korkea (20 – 40 cm), paikoin kiviä on kolmessa kerroksessa. Kehä on

säilynyt hyväkuntoisena, ts. rakenne ei ole sortunut eikä se liene kovin vanha. Kehän lounaisosassa on n. 2 m pituinen aukko. Kivet ovat pääasiassa lohkkareita ja kohtuullisen isoja (20 – 50 cm) verrattuna röykkiön kiviainekseen. Jotkut ovat pinnalta hieman jäkälöityneitä, mutta pääosin ne ovat paljaita. Kehän sisäpuolella itäosassa on muutama kivi päällekkäin ja niiden varaan tuettu sammaloitunut oksa, joka ulottuu kehän keskipisteeseen. Rakenne saattaisi olla esim. kahvipannun tuki-keppi nuotiosijan päällä. Kehän sisäpuolella maata vasten näkyy sammaleen peittämää mustaa muovia. Kivirakennelman päällä makaa muutamia 2-3 m pituisia, 5 – 10 cm paksuja puunrankoja. Kyseessä on ilmiselvää majanpohja. Kaivauksen kuluessa saatiinkin tieto, että partiolaisilla on ollut paikalla maja joskus 1950- tai 60-luvulla.

Ilmeisesti kivet ovat peräisin röykkiöstä, vaikkei paikkaa voi varmasti osoittaaakaan. Todennäköisimmin kyseeseen tulee lähin kaakkossektori, jonka keskellä näkyi kallio jo ennen kaivauksia. Sektori vaikutti kuitenkin kokonaisuudessaan melko eheältä ja kalliokin osoittautui kohoumaksi, jota olisi voitu käyttää röykkiön rakennusvaiheessa hyväksi massiivisemmän ulkoasun aikaansaamiseksi. Sen perusteella, että kiviaines kehässä on isompaa kuin röykkiössä, ne voisivat olla peräisin myös jostain ympäristöstä.

Toinen kivirakenne on röykkiön koillispuolella n. 2 m sen reunasta parin pienen männyn juurella. Se muodostuu muutamasta halk. 20-30 cm kokoisesta, jäkälöityneestä kivistä, jotka on koottu päällekkäin. Rakenne on vahvasti sammaloitunut, mikä haittaa sen havainnointia, mutta sen laajuus lienee n. 1,2 x 1 m – myös sammaleen alla on kiviä, jotka tuntuvat jaloilla kokeilemalla. Näkyvissä olevat kivet ovat jäkälöityneitä ja pyöreähköjä, eli muistuttavat röykkiön kiviä. Ne eivät kuitenkaan muodosta mitään tunnistettavaa rakennetta ja ne voisivatkin olla peräisin koillis- ja luoteissektoreihin kaivetusta kuopasta.

5. KAIVAUKSEN SUUNNITTELU

Röykkiön kaivausta suunniteltaessa otettiin huomioon toisaalta hankesuunnitelman tavoitteet sen luonteen ja ajoituksen selvittämiseksi, toisaalta käytettävissä olevan työvoiman määrä ja kaivausajan pituus. Kenttätöyövaiheen pituus oli kaksi viikkoa, jona aikana työvoimana oli neljä koululaista sekä kaivausjohtaja, piirtäjä ja osan aikaa myös hankevetäjä. Näillä resursseilla arvioitiin saatavan kaivetuksi puolet röykkiöstä. Puolikkaan kaivamisella tarkoitettiin suunnitteluvaiheessa joko vastakkaisten tai vierekkäisten sektorien kaivamista. Kaivettavien sektorien valinnassa huomioitiin myös luoteissektorissa sijaitseva nykyinen rajamerkki. Se olisi vaikuttanut kaivauksen toteuttamiseen hidastavasti, koska maanmittaustoimisto ei pitänyt siihen koskemista suositeltavana.

Röykkiön hautaluonne oli todennäköinen, koska korkealle näköalakalliolle rakennetulle röykkiölle oli vaikea keksiä muuta selitystä. Tulkinta viljelyröykkiöksi oli ympäristön luonteesta johtuen pois suljettu. Rajamerkkeihin toisinaan liittyvät kiviröykkiöt olivat kaivausjohtajan tietämyksen mukaan pienikokoisempia (ks. myös Laakso 2000, s. 23-24). Pelkän sijainnin ja ulkonäön perusteella ilmeisen hautaröykkiön iästä voitiin esittää vain arvailuja – samankaltaisia kun on rakennettu rannikolla pronssikaudella ja paikoin myös myöhemminkin rautakaudella, sisämaassa lapinraunioiksi kutsuttuja röykkiöitä on tehty kivikauden lopulta alkaen on järvien rannoille. Kumpikin mahdollisuus otettiin huomioon ja varauduttiin sekä pronssikauden että rautakaudentyypin röykkiön kaivamiseen.

Ensimmäisen kenttätöyöviikon aikana kaivausjohtaja ja piirtäjä puhdistivat röykkiön niin, että sen rajat ja pinta saatiin kokonaisuudessaan esiin. Vasta tällöin voitiin röykkiön pinnalle näkyviä mahdollisia rakenteita etsiä ja tarkastella kiveyksen kuntoa. Puhdistuksen jälkeen esille tullut mahdollinen kehän osa, röykkiön sijainti, sen koko laajuus, kivipeitteen arvioitu paksuus ja pinnan säily-

misaste vaikuttivat siihen, että esitettyihin kysymyksiin röykkiön iästä ja luonteesta katsottiin saatavan vastauksia parhaiten kaivamalla röykkiön itäinen puolisko eli koillis- ja kaakkoissektorit. Puolikas sijaitsee tasaisen kallion päällä eikä ollut levinnyt niin pahoin kuin rinteeseen puolella oleva osa.

6. TUTKIMUSMENETELMÄT

Sektorijaon ja koordinaatiston luomista varten röykkiön arvioituun keskikohtaan pystytettiin origopaalu, jonka kautta vedettiin bussolin avulla pääilmansuuntien suuntaisesti narut. Sektorien kyljet olivat siis pääilmansuuntien mukaiset ja ne aukenivat väli-ilmansuuntiin. Sektorien niminä käytettiin väli-ilmansuuntien suomenkielisiä nimiä. Origopisteen koordinaateiksi määrättiin $x = 100$ ja $y = 200$. Origosta x kasvoi pohjoiseen ja y itään.

Röykkiötä ei saatu kiinnitettyä luotettavasti mihinkään, koska rakennuksia, sähkölinjoja tms. ei läheisyydessä sijaitse. Lähin peruskartalla näkyvä kohde on kolmiomittauspiste viereisellä avokallioalueella, jonne matkaa on kuitenkin parisensataa metriä. Maasto sen ja röykkiön välissä on peitteistä ja korkeuserot huomattavia johtuen kallioiden välissä olevasta notkelmasta. Etäisyydestä ja maastonmuodoista johtuen koordinaatiston kiinnittämisestä siihen luovuttiin ja tyydyttiin epätarkempaan kiinnitykseen. Se tapahtui kiinnittämään X-koordinaattilinjan kohdasta, joka on origopaalusta 5 m N-suuntaan ($x = 105$, $y = 200$) ja Y-linja kohdasta, joka on origopisteestä 5 m itään ($x = 100$, $y = 205$) saman kallion laella oleviin kiviin. Kiinnityspisteeksi 1 valittiin kallion laella röykkiön koillispuolella olevan kolmiomaisen kallionkielekkeen kärki – sama, jossa on korkeuskiintopiste. Kiinnityspiste 2 on röykkiön koillispuolella oleva ainoa hieman isompi kivi (halk. n. 1 m) kallioalueella. Se sijaitsee aivan kallion laen reunalla, pian kiven jälkeen alkaa itään viettävä rinne. Kiinnitys tehtiin kiven pohjoisimpaan osaan, joka on aavistuksen kärkimäinen. Mittaustulokset on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1.

Koordinaattipiste	etäisyys kiinnityspisteeseen 1	etäisyys kiinnityspisteeseen 2
105/200	11 m	11,20 m
100/205	4,30 m	10,70 m

Röykkiön sijainnin pystyy määrittämään myös rajalinjan ja 105 m korkeuskäyrän kanssa, jotka näkyvät peruskartalla.

Korkeus siirrettiin em. peruskartalla näkyvästä runkopisteestä, jonka Maanmittauslaitoksen geologian toimisto on käynyt mittaamassa paikoilleen. Piste on merkitty kallioon punaisella pultilla ja ympäröity puukehikolla. Sen korkeus N60-järjestelmässä on v. 2000 painetun peruskartan mukaan 109,2 m m.p.y. Tässä yhteydessä on huomioitava, että läheisyydessä on ollut toinenkin kolmiomittauksen korkeuspiste, joka näkyy vanhemmissa kartoissa. Se kuitenkin on sijainnut molemmissa kartoissa näkyvän, samana pysyneen rajalinjan toisella puolella eikä sitä ilmeisesti maastossa enää ole. Ainakaan sitä ei etsittäessä löydetty.

Korkeus siirrettiin muutamalla mittauksella n. 6 m päähän röykkiön kaakkoispuolelle kallion pintaan kohtaan jossa kallio muodostaa n. ½ m korkean selvärajaisen, luode-kaakko suuntaisen, kaakkoispäästä terävän kolmiomaisen kohouman. Korkeuskiintopiste merkittiin tämän kielekkeen kapeaan kaakkoispäähän oranssilla maalilla. Pisteen korkeus on mittauksen perusteella 106,82 m m.p.y. ja vaaitusjonon sulkuvirhe 0 cm. Pisteestä tehtiin kaivauksella tarvittavat korkeusmittaukset absoluuttisina korkeuksina m m.p.y.

Röykkiön pinta ja profiililinjat vaaittiin ennen kaivamisen aloittamista. Pintavaaitus tehtiin 1x1 m ruudukossa ja profiililinjat vaaittiin 25 cm välein röykkiön kohdalla, sen rajojen ulkopuolella tasaisella maalla ½ m välein. Vaaitukset tehtiin sen jälkeen, kun röykkiö oli puhdistettu ja rajat ainakin profiililinjojen kohdalla olivat selkeästi erotettavissa. Kaivausten lopuksi tehtiin pohjavaaitukset.

Kaivaminen tapahtui poistamalla kivikerros ja sen alapuolinen maa-aines, jolloin näkyviin tuli uusi dokumentointitaso. Kivikerros määritettiin niin, että jokainen kokonaan näkyvässä ollut irrallinen kivi kuului poistettavaan kerrokseen. Kaivauskerrokseen kuuluvan maakerroksen paksuudeksi määritettiin n. 5 cm – lähinnä näin paksuihin maakerroksiin törmättiin röykkiön laidoilla. Rakennekivet tai sellaiseksi oletetut jätettiin paikoilleen ja poistettiin vasta, jos syvemmällä ilmeni, etteivät ne olleetkaan rakenteen osa. Jokainen taso dokumentoitiin vaaitsemalla, valokuvaamalla, piirtämällä ja kirjallisesti kuvaamalla havaintoja sekä tasossa että kerroksen kaivamisen aikana. Tasot ja kerrokset nimettiin siten, että karikkeen ja muun pintaa peittävän aineksen poistamisen jälkeen näkyvässä oli pintataso, jonka jälkeen poistettiin 1. kivikerros ja puhdistettiin näkyviin taso 1. Seuraavaksi poistettiin 2. kivikerros, jonka jälkeen näkyvässä oli taso 2 jne. Näitä nimiä käytetään eri dokumenteissa.

Kaivaminen aloitettiin kaakkoissektorista ja laajennettiin pian koillissektoriin, eli sektoreita kaivettiin samanaikaisesti. Havainnot kuitenkin kirjattiin ja dokumentointi tehtiin kummassakin sektorissa erikseen ja yhdistettiin vasta kertomuksessa.

Lopuksi kaivausalue ennallistettiin kaivauskarttojen ja vaaituskojeen avulla. Pintakerroksen jäkälöityneet kivet kerättiin kaivausvaiheessa omaan kasaansa, josta ne ennallistamisen yhteydessä voitiin sijoittaa röykkiön pinnalle.

7. TYÖVAIHEET JA KAIVAUSHAVAINNOT

Aivan tutkimusten aluksi röykkiö valokuvattiin ja lounaissektorin pohjoislinjan vieressä, n. 1,5 m origosta länteen kasvanut iso mänty kaadettiin. Vaikka kyseistä sektoria ei loppujen lopuksi kaivettukaan, puun kaatamisella eliminoitiin se mahdollisuus, että kaivamisen yhteydessä sen juuristo vaurioituisi niin, että puu myöhemmin kaatuisi ja vahingoittaisi röykkiötä.

Seuraavaksi röykkiö jaettiin sektoreihin ja aloitettiin sen puhdistaminen. Koska puhdistamisen tavoitteena oli röykkiön koko laajuuden selvittäminen, se ja sen reuna-alueet ½ - 1½ m laajuudelta esiin tulleista rajoista puhdistettiin karikkeesta ja sammalesta niin, että näkyviin saatiin kallio, kiveton maakerros tai selkeästi muita kuin röykkiöön kuuluvia kiviä. Paikoin tästä jouduttiin tinkimään, sillä kaikkia röykkiön laidoilla kasvavia puita tai katajia ei voitu kaataa ja siksi ei myöskään kaikkea turvetta voitu poistaa. Havaintojen tekoa tämä haittasi lounaissektorin reunassa sekä kahdessa kohtaa koillissektoria. Kaivaushavaintojen perusteella voitiin kuitenkin päätellä, että näissäkin kohdissa tutkimukset ulottuivat varsinaisen röykkiön reunojen ulkopuolelle.

Itäosan laidoilla oli reunaa vaikea erottaa, mikä johtui – kuten myöhemmin ilmeni – kalliosta olleesta syvennyksestä, jossa maata ja kiviä oli melko paksult. Lisäksi täällä oli kalliosta irronneita lohkareita, joiden luonteesta ei kaivausten alussa oltu varmoja. Lounaissektorissa jäi muutama kivi paljastamatta, mutta ne sijaitsevat kalliopohjalla, joten ei turve peittänyt näkyvistä olennaisia piirteitä. Puhdistaminen tehtiin ensimmäisenä kenttätyöviikkona. Puhdistamisen jälkeen röykkiön koko pintataso voitiin dokumentoida.

7.1. PINTA TURPEEN POISTAMISEN JÄLKEEN (KARTTA 4)

Röykkiön pohjakaava kokonaan esiin paljastettuna oli kulmistaan pyöreähkö suorakaide. Itäisempi puolisko oli lähempänä pyöreätä, joskin kalliosyvennysten täyttämiseen käytetyt kivet (jotka ennen kaivausta olivat turpeen alla) hieman muuttivat muotoa. Inventointikertomuksessa röykkiön kooksi oli ilmoitettu n. 5 x 7 m, mutta puhdistuksen jälkeen sen mitat päällmansuuntien mukaisesti keskipisteen kautta mitattuna olivat n. 8 x 10 m, lounais-koillis-suunnassa vielä hieman enemmän. Röykkiön länsipuolisko oli viettävän rinteän yläosassa ja itäpuolisko kalliorinteän tasaisemman laen puolella.

Muoto ei ole ilmeisesti alkuperäinen, vaan ainakin lännessä, rinteän puolella oleva osa on valunut alas kalliota muutamia metrejä. Länsipuoliskossa myös kivipeitteen paksuus vaihteli, lounaissektorissa se oli paksumpi kuin muualla röykkiössä ja luoteissektorissa taas ohuempi. Pohjois-eteläprofiilia kuvaavassa kartassa näkyy, että röykkiön keskiosassa kivipakkaus on paksumpi n. 4 – 5 metrin matkalla. Tämä paksumman kivipakkauksen osa lienee röykkiön alkuperäisin tai ainakin sen näkyviin tarkoitettu osa, sillä se suurin piirtein noudattelee havaitun kehän laajuutta. Laidoilla oleva ohuempi kivipakkaus on voinut osaksi syntyä rakentamispaikan epätasaisuuksia täytettäessä.

Röykkiön muusta kiviaineksesta erosi kokonsa ja luonteensa vuoksi kolme selkeästi työstettyä, isokokoista kiveä röykkiön keskiosissa. Ne kuuluvat paikalla olleeseen rajamerkkiin, sillä yhteen on hakattu numero ”28”, joka numero rajapisteellä on vuoden 1905 isojaon tarkistusmittauksessa (S. Männistö, suullinen tieto). Seuraavat kolme kiveä kuuluvat varmasti rajamerkkiin: koillissektorissa origopisteestä n. 25 cm päässä alkava, n. 1,2 m pitkä pohjoiskoillis-etelälounas-suuntainen iso tasakylkinen lohkare. Kivi ulottuu aavistuksen luoteissektorin puolelle. Luoteissektorissa on toinen rajakivi pohjoissektorilinjasta n. 1 m origosta pohjoiseen. Kivi on iso tasakylkinen lohkare, jonka pituus akselin suunta on luode-kaakko ja pituus n. 1 m. Se makaa röykkiön kiveyksen päällä siten, että kylkien välinen kulma osoittaa ylöspäin. Pohjoisen kyljen puolella lähellä luoteispäätä on hakattuna numero ”28”. Koska kivi on ainoa, jossa on hakkaus, se lienee alkuperäinen rajakivi ja ollut alun perin pystyasennossa. Lounaissektorissa on kolmas työstetty rajakivi aivan origopisteen vieressä. Sen vieressä on toinen röykkiön muuta kiviainesta kookkaampi, epämääräisen muotoinen ja työstämätön kivi, joka sekin voisi olla rajamerkkiin kuuluva. Se on kuitenkin voinut rajamerkkiluonteesta huolimatta alun perin olla osa röykkiön alkuperäistä kiveystä, kuten nykyisin rajan merkkiä toimittava kivikin. Viimeksi mainittu on noin ½ m korkea pystykivi luoteissektorissa länsisektorilinjan pohjoispuolella, sen keskivaiheilla n. 1,3 m origopisteestä länteen oleva isohko kivi, joka ei kuitenkaan ole työstetty tasasivuisiksi kuten kaatuneita rajakiviä.

Rajapisteellä on varmuudella ollut ainakin kaksi vaihetta, ensimmäisen muodostavat isot työstetyt kivipaadet, jotka edustavat ainakin vuonna 1905 mainittua rajamerkkiä. Toinen vaihe on nykyinen rajamerkki. On kuitenkin luultavaa, että jo 1700-luvun lopulla rajapiste on merkitty jollain tavalla maastossa, koska sillä on tuolloin numero 9. Tähän vaiheeseen kuuluvia rakenteita ei kuitenkaan voida osoittaa.

Eri puolilla röykkiön laidoilla näkyi hiiltä kalliota vastaan olleessa ohuessa, humuksen ja kuivan mullan muodostamassa maakerroksessa.

Koillissektorin pohjoisosassa näkyi paikoitellen kallio, vain sen syvennyksiä oli täytetty kivillä. Muualla kivipeite oli muutamia kivikerroksia paksu ja samankaltainen kuin muutenkin röykkiössä. Kivipeite oli vaurioitunut selkeimmin sektorin keskiosassa, aivan profiililinjan vieressä, jossa siihen on kaivettu kuoppa. Kuopan pituus lounais-koillis-suunnassa oli n. 1,5 m ja leveys n. 1,2 m ja syvyys 25 – 40 cm. Pohja oli sammalen peitossa ja näkyvissä olevat kivet olivat pääosin vailla jäkä-

lää. Kuoppa on siis melko tuoreen kaivelun tulosta ja vaikka sen eteläpäässä on yksi rajamerkin kivistä kaatuneena, se tuskin liittyy rajamerkin pystytystyöhön. Perimätiedon mukaan paikkaa olisi-kin kaiveltu sota-aikana. Puhdistuksen jälkeen varsinkin kuopan pohjalla näkyi hiiltä ja hiiltynyttä puuta. Kuopan ja röykkiön itäreunan välissä n. 1 x 2 m laajuisella alueella oli selvästi muuta rökkiötä pienempää kiveystä (keskimääräinen koko 10 – 15 cm), joka ainakin yhdessä kohdassa oli hyvin tiivistä. Pikkukiveys erosi selkeästi muusta kiviaineksesta, mutta selvittämättä jäi, oliko se satunnainen, peräisin kaivellun kuopan kohdalta vai onko kyseessä ollut pyrkimys tasoittaa rökkiön pintaa.

Kaakkoissektorissa näkyi kiveyksen pinnassa origopisteen itäpuolella n. 1 m laajuinen alue, jossa kivet olivat aavistuksen matalammalla kuin ympäristössä. Melkein sektorin keskellä näkyi n. 40 x 60 cm alueella jäkälän peittämää kalliota, mikä osoitti, että kivivaippa oli paikoin vain kivikerroksen paksuinen. Tämän kalliopaljastuman eteläreunassa olevaa kynnyistä vasten oli kolme litteää, halkaisijaltaan n. 10 – 25 x 20 cm kokoista pystykiveä vierekkäin. Eteläprofiililinjan vieressä turpeeseen uponneita kiviä ulottui runsaan metrin leveydeltä n. 1,5 – 2 m muuta rökkiön reunaa ulommas. Myös kaakossa, rökkiön näkyvien rajojen ulkopuolella tuntui maan läpi jaloilla kokeilemalla kiviä sammalen ja turpeen alla. Ne osoittautuivat isoiksi, kalliosta irronneiksi lohkariksi, jonka pystyi päättämään lohkarissa ja viereisessä ehjässä kalliossa kulkevista samoista mineraalijuonteista sekä lohkopintojen samoista muodoista. Lohkareet olivat siis alkuperäisellä tai melko alkuperäisellä paikalla, mutta niitä on kuitenkin voitu käyttää osana rökkiön rakennetta estämässä sen kivivaipan valumista. Joka tapauksessa kivien välejä oli täytetty pienemmillä kivillä.

Koillis- ja kaakkoissektorien rajalla erottui rökkiön laidassa n. 1 m reunasta ja n. 2 m origosta neljä hieman muita suurempaa kiveä (pit. 30 – 50 cm), joiden tasaisin sivu oli ulospäin. Kaksi kivistä oli kaakkoissektorin puolella, koillissektorissa niiden jatkeena oli välittömästi kolmas ja pienen välin jälkeen neljäs kivi. Kivien kohdalla olleen kivipeitteen ohuudesta johtuen näki, että ainakin osa makasi suoraan kalliopohjalla. Kivet muodostivat lounais-koillisuuntaisen, lähes suoran rivin. Kiviä arveltiin **kehärakenteen** osaksi, joskin epäilyksiä herätti rivin suoruus: kehän olisi pitänyt näin pienessä rökkiössä jo lyhyelläkin matkalla kaartua.

Lounaissektorin kivet ovat n. 10 – 70 cm kokoisia, vain origopisteen vieressä on kaksi muuta kiviaineista selvästi isompaa kiveä, joista toinen on varmuudella rajamerkin osa. Kivivaippa on useita kivikerroksia paksu runsaan parin metrin matkalla sektoripisteen ympärillä. Tämän paksumman kiveyksen lounaislaidassa näkyy epämääräinen isojen kivien (halk. 40 – 60 cm) muodostama kaareva rivi, jossa kivien ulospäin näkyvä sivu oli tasainen. Ne voisivat olla osa kehää, joskin rakenteen kulkua on vaikea seurata: paikoin on rinnakkain kaksikin kehäkiveltä vaikuttavaa kiveä. Tämän mahdollisen kehärakenteen ulkopuolinen kiveys on selvästi ohuempi ja myös vaurioitunut valuesaan melko pitkälle rinteeseen lännen puolella. Vielä kiveyksessä herätti huomiota punaisen graniitin esiintyminen origopisteestä etelään, jossa sitä oli n. metrin laajuisella alueella tiheimmin ja tämän alueen ympäristössäkin jonkin verran. Tutkimatta on vaikea sanoa, onko kysymyksessä pyrkimys kattaa rökkiön pintaa punaisella kivellä vai onko paikalla ollut yksi isompi, ajan kuluessa rapautunut punainen graniittikivi. Muualla vastaava ei havaittu.

Luoteissektorissa kiveys on pahasti vaurioitunut ja etenkin reunoilla, länteen viettävän rinteeseen yläosassa niitä on vain ohuena kerroksena kalliion pinnalla. Nämä kivet ovat myös melko pienikokoisia. Parin metrin säteellä origopisteen ympäristössä kiviä on hieman paksummalti. Kivipeitteen vaurioituminen liittyy selvästi rajamerkin tekoon: sektorista on toisaalta otettu tukikiviä ja toisaalta kaivettu pystyssä olleille rajakiville kuoppia kiveykseen. Jäljelle on jäänyt ohut kiveys, jossa kiviaines oli aavistuksen suurempikokoista kuin muualla; ilmeisesti pinnalla olleet pienemmät kivet on poistettu. Sektorin pohjoisluoteisessa reunassa, melkein pohjoissektorilinjan vieressä on runsaat

½ m pitkä kolmiomainen kivi, jonka tasainen kylki on ulospäin. Kivi makaa ilmeisesti suoraan kalliopohjalla, sen verran tukevasti se on paikoillaan. Kyseessä saattaisi olla kehäkivi. Kiveen nojaa rökkiön puolella melkoinen kekomainen kivimassa, joka osittain lienee peräisin viereisestä, kairvellusta kuopasta.

7.2. TASO 1 (KARTTA 5)

Koillissektorissa lähimpänä itäistä sektorilinjaa oli muuta tasoa hieman isompia kiviä (20-50 cm). Sektorissa olevan rajakiven itäpuolella, 50 – 100 cm sektorin itäreunasta pohjoiseen oli runsaan ½ m² laajuisella alueella hiiltä ja hiiltynyttä puuta siinä määrin runsaasti, että paikalla on pidetty nuotiota. Hiiltyneestä puusta päätellen nuotionpidosta ei ole kovinkaan kauaa. Samalla kohdalla näkyi jo pintatasossa hieman hiiltä, mutta pääasiassa se tuli 1. kivikerroksen alta. Vaikuttaa siltä, että nuotion paikka on lopuksi peitetty kivillä. Kaivelua on siis tapahtunut muuallakin kuin koillis- ja luoteissektorien rajalla olevan kuopan kohdalla. Tämän kuopan pohjoiskoilliselta puolelta poistettujen kivien alapuolisten kivien pinnalla ja väleissä oli sammalta, mikä viittaa kiviä nostellun tähän paikkaan.

Kaakkoissektorissa poistettiin 1. kerroksen kivet muualta paitsi origon vieressä olevassa painanteesta, jossa ne olivat kiilautuneet niin tiukkaankin, ettei niiden poistaminen vaurioittamatta viereisten sektorien koskemattomia osia ollut mahdollista. Näkyviin tullut taso oli vahvan, ylhäältä valuneen karikkeen ja rökkiössä kasvaneiden kasvinjuurien muodostaman humuksen sekaisen mullan peitossa niin, että näkyvissä oli vain muutama kivi. Mullan alta tuli näkyviin kallio sektorin keskiosassa n. 1,5 x 1 m laajuisella ja lounais-koillisuuntaisella alueella. Kiviaines sektorin itälinjan vieressä oli koko matkalla n. 1 m leveydeltä suurikokoisempaa (halk. 25 – 50 cm) kuin muualla (10 – 25 cm). Runsaammin kiviä sektorissa olikin oikeastaan vain em. itälinjan viereisessä kaistaleessa sekä etelälinjan vieressä n. kolmen metrin matkalla ja 1,2 – 1,5 m leveydeltä. Muualla kiviä oli pesäkemäisinä kasoina ja kallion koloissa rökkiön laidoilla ja ulkopuolella. Äärimmäisenä sektorin itäosassa oli isoja, kallioista irronneita lohkareita. Ne ovat samaa kivilajia kuin kallio, tasapintaisia, kulmat kuluneet pyöreiksi. Joissakin kappaleissa näkyy sama muun kiviaineksen läpi tunkeutunut mineraalijuonne kuin kalliossakin. Aivan rökkiön laidassa etelälinjan vieressä oli alimmaisena maakerroksena kalliota vastaan hiekka.

Mahdollisesta **kehästä** ei saatu uusia havaintoja.

7.3. TASO 2 (KARTTA 6)

Koillissektorissa kiviä oli koko sektorin alalla, mutta laidoilla kallio tuli esiin lähes joka puolella. Kivien koko vaihteli 20 – 50 cm välillä. Itälaidassa havaittiin puhdistuksen jälkeen kehän ulkopuolella erikoista laakakivikkoa, joka vaikutti ladotulta: 2 – 10 cm paksuiset laa'at nojasivat toisiinsa päällekkäin n. 45 asteen kulmassa. Koillissektorin puolella latomusta näytti olevan n. 40 cm leveydeltä ja vajaan metrin pituudelta. Sektorilinjan eteläpuolella kaakkoissektorissa tähän rakennelmaan saattoi liittyä jo poistetut laakakivet, jotka tosin olivat sijainneet hajanaisemmin. Kaivausvaiheessa latomukselle annettiin työnimi ”paasiarkku” ja jatkossa siitä tehdyt havainnot esitetään tässä kertomuksessa ko. nimen alla kunkin tason sektorikuvausten jälkeen.

Kaakkoissektorin keskiosissa näkynyt kalliopaljastuma osoittautui olevan luode-kaakkosuuntainen kallioharjanne, jonka matalammilla laidoilla pohjois- ja länsiosassa sektorilinjojen vieressä oli vielä kiviä. Harjanteen itäpuolella oli sen kanssa samansuuntainen, maan ja kivien täyttämä notkelma suurin piirtein rökkiön itäreunan kohdalla. Notkelman itäpuolella, kaivausalueen rajalla kallio jälleen kohoaa. Tästä ovat sektorin koillislaidassa olevat lohkareet ovat irronneet. Kallio lienee gneis-

siä, jossa on ohuita, kvartsipitoisia juonia. Kallioharjanteiden välissä ja alempana eteläosassa oleva maa on tummanruskeaa ja hiilensekaista. Sen massa muodostuu hiekasta ja humuksesta. Hiili lienee peräisin metsäpaloista, sillä mitään ihmistoimintaan viittaavia merkkejä ei löydetty – ainakin löytyneet kvartsinpalat olivat luontaisia. Tosin kyseessä voisi olla myös rökkiön rakentamisvaiheeseen liittyvä, polttamalla tapahtunut kasvillisuuden poisto paikalta. Sektorin eteläosassa maakerroksen paksuus oli 5 – 10 cm.

Kehään saattaa liittyä viides kivi koillissektorin puolella, mutta muita uusia havaintoja ei tehty.

”Paasiarkuksi” nimetty, erikokoisista laakakivistä muodostunut rakennelma rökkiön itälaidassa kehän ulkopuolella oli n. 2 m pituinen. Pituus on määritetty ”päädyiksi” tulkittujen, kyljellään maakaavien laakakivien perusteella. Ainakin osittain rakennelma näytti olevan kaakkoissektorin itälaidan maan ja kiven täyttämässä notkelmassa. ”Paasiarkun” toisen pitkän sivun näytti muodostavan kehäksi tai kehän osaksi tulkittu kivirivi rökkiön laidassa. Toiseksi kyljeksi tulkittiin laakakivi, joka oli melko kookas, n. 65 x 40 x 10 cm. Lopun tästä laidasta olisivat voineet muodostaa epämääräisen muotoiset, paikaltaan siirtyneet lohkarreet, joita ko. kohdassa oli. Muita rakennelman laakakiviä arveltiin niiden ohuuden ja pienen koon takia lähinnä katekiviksi.

7.4. TASO 3 (KARTTA 7)

Koillissektorissa oli pohjoisen sektorilinjan vieressä halkaisijaltaan 30 – 40 cm kokoisia kiviä. Itäisen sektorilinjan vieressä n. 1½ m leveydeltä rajakivestä ”paasiarkkuun” oli kiviaineksen koko 20 – 50 cm eli ne olivat kookkaampia kuin ylemmissä kerroksissa tai muualla tässä tasossa. Näiden seasta, aivan itäisen sektorilinjan vierestä löytyi palanutta luuta kalliota vasten olevasta maakerroksesta. Näistä isommista kivistä itään muualla rökkiössä oli vielä pienehköjä kiviä (halk. 10 – 20 cm) isompien päällä. Nyt ilmeni myös, ettei sektoriin kaivettu kuoppa ulottunut kallioon, koska sen kohdalta tuli näkyviin ehjä kiveys. Reunoilla kalliopaljastumien ala laajeni ja kallio tuli näkyviin myös pienellä alalla rajakiven ja pohjoislinjan välissä. Sektorin koillisosassa lähes ulkolaidalla on pari kallellaan olevaa laakaa päällekkäin. Aivan laidassa n. 1½ m itälinjasta, kahden ”paasiarkun” päädyksi tulkittun laakakiven pohjoispuolella tuli esiin pieni pystylaaka.

Kaakkoissektorissa kiviä oli jäljellä origon lähellä etelälinjan vieressä metrin levyisellä vyöhykkeellä n. 3 m matkalla. Kivien koko on 20 – 40 cm. Maa kivien välissä, kalliota vasten oli paikoitellen hiekkaa. 20 – 40 cm kokoisia kiviä oli myös rökkiön laidassa itäisen sektorilinjan kohdalla, notkelman pohjoispäässä. Osa oli pienikokoisia laakoja. Kallion syvennyksissä maa oli hiekkaa, jonka seassa näkyi muutamia nyrkinkokoisia kiviä.

Kehäksi arveluksi rakenteesta selvisi, että aiemmin näkyvissä olleen erään kiven alla näkyi nyt toinen isohko kivi tasainen kylki ulospäin. Kehä vaikutti siis paikoin kahteen kerrokseen rakenneltulta.

”Paasiarkku” oli edelleen epämääräinen laakakiviä käsittävä muodostuma. Kaakkoissektorin puoleista osaa oli ehditty aiemmin purkaa eikä kivikon luonteesta siellä ole varmuutta. Koillissektorin puolella olevat rakennelmaan nähden olevat poikittaiset laakakivet voivat olla arkun pääty. Arkun täytteenä oli n. 15 – 25 cm kokoisia kiviä. Arkun sisäpuolella länsireunassa, sen keskiosassa nousi kallio melko korkealle. Ainakin kaakkoissektorin puolella oli kiviä myös pohjan maakerroksessa.

Polttohauta. Koillissektorin itäreunan vierestä, n. metrin päässä kehäkivistä ja origopaalusta löydettiin palanutta luuta ainakin n. 60 cm leveällä kaistaleella sektorilinjan suuntaisesti. Luut löytyivät kalliota vasten olevasta hiekan sekaisesta multamaakerroksesta paikoissa, joissa maata päästiin ki-

vien välistä kaivamaan. Luualueen päällä olevat kivet olivat teräväsärmäisiä tai kulmikkaita, n. 10 – 25 cm kokoisia. Niiden pohjois- ja länsipuolilla on isompia laattamaisia pystykiviä 2 kpl, joista ainakin pohjoisempi vaikuttaisi olevan kalliota vasten ja tarkoituksella pystyyn asetetulta.

7.5. TASO 4 (KARTTA 8)

Koillissektorin laidoilla ja melko laajalti myös origon ympäristössä näkyi kallio. Kiviä oli varsinaisesti vain keskiosassa kaarevana, runsaan metrin levyisenä vyöhykkeenä sektorilinjasta sektorilinjaan. Kivet olivat melko isoja (25 – 60 cm) ja niiden muodossa kiinnitti huomion se, että osa oli litteitä, osa pitkänomaisia. Röykkiön rajojen ulkopuolella kalliota vasten oleva maa oli varsinkin pohjoisen sektorilinjan itäpuolella n. 1½ m matkalla punertavaa, lähes oranssia. Sen seassa oli hiiltä melko paljonkin. Ilmeisesti runsas humus antoi värin, jota hiili voimisti.

Kaakkoissektorissa kiviä oli jäljellä vain origopisteen vieressä, jossa kalliolla on syvennys sekä itäisen sektorilinjan vieressä röykkiön rajan ulkopuolella olevassa notkelmassa, jossa niitä purettiin mahdollisen paasiarkun takia varovaisemmin. Tässä notkelmassa oli edelleen myös maata, joten vain sektorin eteläosa on kaivettu kallion pintaan. Eteläisen profiililinjan keskivaiheilla oli iso kivi, jota ei toisaalta ollut pystytetty, mutta toisaalta ei myöskään ollut haluttu siirtää, jotta lounaissektorin kivipeite ei sortuisi.

Kehä jatkui koillissektorissa ainakin parin kiven verran lisää ja kaartui nyt laidan suuntaisesti. Ilmeni myös, että kehäkivi, jonka perusteella ladottua seinämää aiemmin epäiltiin paasiarkun suoraksi seinämäksi, onkin kehän toisen kerroksen ainoa iso kivi ja ehkä nostettu kehän päälle ”arkku” tehtäessä. Kiven kohdalla olevat kehäkivet olivat muita matalampia.

”**Paasiarkku**” ei edelleenkään ollut varma rakenne. Sen pohjoispään ”päätylaakojen” pohjoispuolella näkyi pari pientä laakakiveä pystyasennossa.

Polttohaudasta tehtiin uusia havaintoja kehän ja origon välissä, aivan itäisen sektorilinjan vieressä. Kivien välissä, missä kallion pintaan asti pääsi kaivamaan, löytyi erikokoista palanutta luuta n. 20 x 60 cm alalta pääosin tasaisesti, mutta osaksi myös pesäkemäisesti levinneenä. Polttohaudan päällä olevista kivistä herätti huomiota n. 40 – 50 cm kokoinen litteähkö, teräväkärkinen kivi, jonka huippu jäkälöitymisestä päätellen oli ulottunut röykkiön pinnalle. Muita rakenteina pidettäviä merkkejä ei haudan kohdalla havaittu.

7.6. TASO 5 (POHJATASO, KARTTA 9)

Koillissektori kaivettiin pohjaan. Paikoilleen jätettiin vain kehäkivet sekä hautauksen merkinä ollut kolmiomainen pystykivi, mutta nekin käännettiin ja alapuolinen maa tutkittiin – lukuun ottamatta rajamerkkikiven päässä olleen tukikiveä, sillä rajamerkkiä ei saatu tuettua riittävästi, jota sitä olisi voitu poistaa paikoiltaan. Kehän muodosti melkein koko sektorin alalle ympyrän neljänneksen muotoon ladotut kivet. Rakenne oli vajaa vain aivan pohjoisen sektorilinjan vieressä, josta puuttui yksi tai kaksi kiveä. Kehä oli yksikerroksinen lukuun ottamatta edellisen tason yhteydessä kuvattua toisen kerroksen kiveä. Sektorin koko pohjan muodosti melko tasainen kallio, vain itäisen sektorilinjan vieressä n. 1 m päässä origopisteestä oli kalliolla kaakkoissektorin puolelta tuleva kapea, mutta syvä kolo. Kehän kohdalla pohjoislinjan vierestä poistetun ison laakakiven alta löytyi yksi – mutta vain yksi – palanut luu. Edellisessä kerroksessa tällä alueella kaivettu maa oli poikkeuksellisen punertavaa, lähes oranssia.

Kaakkoissektori kaivettiin myös pohjaan. Kiviä poistettiin ”paasiarkun” vierestä sekä origopisteen läheisyydessä, jossa molemmissa niitä oli kalliosyvennysten maakerroksessa. ”Paasiarkun” kohdalla syvennys oli lähes metrin syvyinen ja maakerroksessa oli kiviä harvakseltaan koko matkan. Syvimmissä osissa maa oli savensekaista. Origopisteen läheisyydestä löytyi pieni luupesäke – ainoa tässä sektorissa – kallionkolon tiiviistä humuspitoisesta maasta, jossa oli myös hiiltä. Sektorin pohja oli epätasaisempaa kalliota kuin koillissektorissa. Keskiosassa oli kallioharjanne, jonka itäpuolella oli pohjoispäästä melko syvä notkelma. Harjanteen pohjoispäässä, notkelman reunassa sijaitsivat tässä sektorissa havaitut kaksi kehäkiveä tasainen sivu lähes notkelman reunan kohdalla. Muita kehäkiviä ei sektorissa havaittu, mutta etelän suunnassa on harjanteen hieman koholla oleva itäreuna voinut korvata sitä tai sitten kiviä on viety pois.

Kehä oli rakennettu epämääräisen muotoisista, röykkiön muuta kiviainesta hieman isommista – siis valikoiduista – lohkarista, jotka oli aseteltu tasaisin sivu ulospäin kaarevaan muotoon. Kehä oli vajavainen melkein koko kaakkoissektorissa, mutta siellä sen on voinut korvata kallioharjanne. Koillissektorissa se sen sijaan muodosti melkein koko sektorin alalle ympyrän neljänneksen muotoisen rakenteen siten, että sen pituus pohjois-eteläsuunnassa oli 3 ja itä-länsi-suunnassa vajaa 2 metriä origosta mitattuna. Vajaa kehä oli vain aivan pohjoisen sektorilinjan vieressä, josta puuttui yksi tai kaksi kiveä. Aukko on kohdassa, jossa kehän ulkolaidalta poistettiin se iso laakakivi, jonka yhteydestä löytyi palaneen luun pala. On olemassa se mahdollisuus, että iso laakakivi ollut sekundaarihautauksen merkki, jota tehtäessä alkuperäinen kehä on purettu tältä kohdalta purettu ja korvattu pienemmällä kivillä, jotka on muita kehäkiviä pienempinä poistettu aiempien kerrosten purkuvaiheissa. Kehä jatkuu luoteissektorin puolelle, jossa siihen varmuudella kuuluu ainakin aikaisemmin kuvailtu isokokoinen kivi. Sen vieressä on toinen, sektorien rajalla oleva isohko kehäkivi tasainen kylki ulospäin.

”Paasiarkku” itäisen profiililinjan vieressä kehän ulkopuolella purettiin. Ison laakakiven alla oli muutamia 20 – 30 cm kokoisia laakoja. Kivien välissä vain hieman maata, alimmat olivat painuneet maakerrokseen, jota kalliota vasten oli paksummalti. Kyseistä rakennelmaa ei voi loppujen lopuksi pitää paasiarkkuna, sillä se oli loppuun asti epämääräinen eikä keskiosan kalliokehän takia ruumishautaukselle olisi jäänyt tilaa. Kaivausvaiheessa pohdittiin myös sitä vaihtoehtoa, että iso laakakivi olisi ollut sekundaarihautauksen merkki. Laa’an alta löytyneet palaneet luut olivat kuitenkin ilmeisesti peräisin kehän sisäpuolisesta polttohaudasta, sillä niitä löytyi harvakseltaan, mutta tasaisesti levinneenä kehään asti. Kehän ulkopuolelle ne ilmeisesti ovat kulkeutuneet keskushaudasta loivaa kalliorinnettä pitkin. Paasiarkkuvaihtoehdosta luovuttaessa ryhdyttiin pohtimaan kolmatta tulkintaa laakakiville: ne voisivat olla jonkin näköinen ”tasoitus-” tai lievekiveys. Niitä oli nimittäin pääosin kohdissa, joissa kalliossa oli erisyvyisiä kuoppia ja laakoja olisi voitu käyttää kuoppien täyttämisen viimeistelyvaiheessa siten, että niillä on pyritty tasoittamaan reunaa viereisen kallion pinnan tasalle.

Polttohauta sijaitsi koillissektorissa itäprofiililinjan vieressä. Tiheimmin luita oli aiemmin kuvailun pystykiven eteläpuolella ja itäsektorilinjan pohjoispuolella runsaasti noin 40 x 60 cm laajuisella alueella. Kaikkiaan luita oli n. 1,3 x 1 metrin laajuisella alueella siten, että pystykivi oli alueen pohjoislaidassa. Tiheimmästä luukeskittymästä, pystykivestä n. 20 cm etelään löydettiin pronssilevyn katkelma ja pronssiveitsen kärkikatkelma. Jälkimmäinen on seuralöytö, mutta samalta tasolta ja varmuudella n. 20 cm tarkkuudella samalta alueeltakin kuin edellinenkin. Luita oli myös kiven pohjois- ja itäpuolella sekä yhdessä kohdassa kaakkoissektorissa, mutta nämä esiintymät olivat pesäkemäisiä ja ainakin osa vaikutti esim. juurten ja roudan vaikutuksesta siirtyneen viereisiin kalliokoloihin. Polttohaudan keskeisimmällä kohdalla kallio oli tasainen, aavistuksen kupera n. 50 x 50 cm alueella, sen etelä-, itä- ja luoteispuolella oli kalliosyvennyksiä ja pohjoiseen kallionpinta alkoi viettää aavistuksen jyrkemmin. Avoin polttohauta oli siis tehty tasaisimmalle kohdalle. Sen poh-

joislaidalla ollut pystykivi osoittautui hautamerkiksi, sillä sen ja muutaman viereisen kehäkiven alta löytyi palanutta luuta selkeästi vähemmän kuin keskittymästä, vaikka maakerros olikin kutakuinkin yhtä paksu kuin muualla polttohaudan alueella. Kivet lienee laitettu paikoilleen ennen hautauksen tekoa. Maa seulottiin hyvin tarkasti eikä ollut mitään muita löytöjä. Vaikka sen väri oli hyvin tumma, paikoin musta, ei siinä havaittu hiiliä.

Koillissektorin pohjoislaidalta löydettiin yksi palaneen luun pala, joka sijaitsi n. 3 metrin päässä polttohaudasta ja kyseessä voikin olla **toinen polttohauta**. Luunpala löytyi ison laakakiven (n. 60 x 40 cm) kehän puoleisesta päästä. Alue on sama, jota edellä kuvattiin kehän katkelmallisuuden ja oranssin maakerroksen yhteydessä. Kyseessä saattaisikin olla sekundaarihauta, jota tehtäessä kehää on purettu ja myöhemmin koottu pienemmistä kivistä uudestaan. Yhden palaneen luun perusteella hautausta on kuitenkin arkeologisesti vaikea osoittaa.

8. YHTEENVETO ARKEOLOGISTEN TUTKIMUSTEN TULOKSISTA

Tutkimuksissa todettiin, että rökkiö on alun perin rakennettu haudaksi. Sitä on kuitenkin useaan otteeseen käytetty Mälläisten ja Männistön kylien rajapisteinä, minkä seurauksena rökkiössä on rajakiviä. Niiden pystyttämisen yhteydessä varsinkin luoteisosaa on vaurioitettu pahoin. Aarteensijat ovat myöskin jättäneet jälkensä rökkiöön ja ainakin kerran on siinä poltettu nuotiota, jossa yhteydessä kiveystä on myös pengottu. Aarteensijöiden kaivama kuoppa oli 2-3 kivikertaa (30 – 40 cm) paksu, mutta ei ulottunut kallioon asti.

Rökkiö oli rakennettu kalliopohjalle aivan kallioalueen korkeimman kohdan länsipuolelle paikkaan, josta näköala oli paras. Kaivetun itäpuoliskon perusteella rökkiö oli koottu pohjois-eteläsuuntaisen, loivasti kuperan kallionharjanteen päälle, minkä käyttäminen lisäsi korkeutta. Kallioharjanteen reunoilla oli isompia koloja ja keskelläkin pienempiä, joissa oli täytteenä maata ja kiviä – ainakin itälaidassa ollut paksu kiveys tulkittiin pyrkimykseksi tasoittaa rökkiön ulkopuolisiakin osia, samoin laakakivien runsaus reunoilla. Kaivetussa puoliskossa oli vajaa kehä, joka paikoin näkyi jo ennen kaivauksia. Kaivetun puoliskon keskiosassa, reunakehän ja origopisteen välissä oli avoin, pystykivellä merkitty polttohauta. Keskeisin luualue oli pystykiven etelä- ja kaakkoispuolella ja siitä löytyi kaksi pronssiesineen katkelmaa, joista toinen oli kaarevateräisen veitsen kärkikatkelma. Yksittäinen palaneen luunpala löydettiin rökkiön pohjoisosasta ison laakakiven alta aivan kehäkiven ulkopuolelta, noin 3 metrin päästä polttohaudasta.

8.1. HAVAINNOT

Primaarirakenteina rökkiössä todettiin ilmeisesti alunperinkin epätäydellinen kehä sekä polttohaudan merkinä kolmiomainen pystykivi, joka lienee alun perin näkynyt rökkiön pinnalle. Myöhempiin rakenteisiin kuuluvat rajamerkin kivet. Varmuudella rökkiöön oli tehty yksi polttohauta, mutta löytösuhteiden perusteella toinenkin on mahdollinen. Sen sijaan paasiarkuksi alustavasti tulkittu rakenne ei sellaiseksi osoittautunut.

8.1.1. KEHÄ

Rökkiössä todettiin siis kehä, melko yhtenäinen kaareva kivrivi, joka alkoi aivan kaakkoissektorin pohjoisosasta ja jatkui yhtä katkosta lukuun ottamatta koko koillissektorissa. Kehä oli rakennettu epämääräisen muotoisista, muuta kiviainesta hieman isommista lohkarista, jotka oli aseteltu tasaisin sivu ulospäin. Koillis- ja luoteissektorien väliseen profiiliin puoliksi jäänyt kehäkivi osoittaa sen jatkuvan myös luoteissektoriin. Tasakylkisiä isohkoja kiviä samalla linjalla havaittiin myös lounaissektorissa. Vain yhdessä kohtaa oli kehässä kaksi siihen kuuluvaa kiveä päällekkäin, muuten se oli

yksikerroksinen. Pohjoisen sektorilinjan vieressä koillissektorissa kehästä puuttui kiviä, jotka on voitu poistaa aiempia kerroksia purettaessa. Missään tapauksessa kehä ei ollut tässä kohdassa rakennettu samanlaisista kivistä kuin muualla, vaan kehälinjalla todetut kivet olivat selvästi pienempiä, joskin kuitenkin pitkänomaisia. Ne on dokumentoitu karttoihin 7 ja 8. Paikka on sama, josta löytyi yksi ainoa luunsiru ison laakakiven tuntumasta ja saattaa olla, että kehä on purettu mahdollista sekundaarihautaa tehtäessä ja tullut vajavaisesti korjatuksi.

8.1.2. POLTTOHAUDAT

Röykkiöön tehdystä **polttohaudasta** saatiin ensimmäiset havainnot kolmatta kerrosta kaivettaessa, jolloin koillissektorista, aivan itäreunan vierestä löytyi palanutta luuta n. 60 cm leveällä kaistaleella sektorilinjan suuntaisesti. Luut löytyivät kalliota vasten olevasta hiekan sekaisesta, 3-4 cm paksuisesta tummasta multamaakerroksesta. Hauta osoittautui ns. avoimeksi polttohaudaksi, jossa luut oli siroteltu röykkiön pohjalle n. 1,3 x 1 m laajuiselle alueelle. Niitä löytyi myös idän puolella olevien kehäkivien alta ja ulkopuoleltakin, ns. ”paasiarkun” sisäpuolelta. Muualtakin luualueen laidoilta löytyi luita erillisinä pieninä pesäkkeinä. Yhtenäisen luualueen pohjoisosassa oli ”pyramidimainen” kivi kalliopohjalla, jota on pidettävä hautauksen merkinä, koska vaikka se sijaitsi luualueella, sen alta löytyi palanutta luuta selkeästi vähemmän kuin ympäristöstä poistettujen kivien alta. Haudan keskus oli tämän kiven eteläpuolella, jossa noin 40 x 60 cm laajuisella alueella poltettuja luita oli hyvin runsaasti. Tältä alueelta löytyivät myös metalliesineiden katkelmat. Kaikkiaan luita löytyi lähes 4000 kappaletta ja yli 200 grammaa. Luut analysoineen Eeva Lahden mukaan ne ovat varmuudella ihmisluita.

Polttohaudan keskeisimmällä kohdalla kallio oli tasainen, aavistuksen kupera n. 50 x 50 cm alueella. Tasanteen etelä-, itä- ja luoteispuolella oli kalliossa pieniä syvennyksiä ja pohjoiseen kallionpinta alkoi viettää aavistuksen jyrkemmin. Hautaus oli siis tehty tasaisimmalle kohdalle.

Vihje mahdollisesta **toisesta polttohaudasta** saatiin koillissektorin pohjoislaidalta, jossa kehäkivien ulkopuolelta poistetun ison laakakiven (n. 60 x 40 cm) kehän puoleisesta päästä löytyi yksi palanut luu. Kyseessä saattaisikin olla sekundaarihauta, jota tehtäessä kehää on purettu ja korvattu pienemmillä kivillä. Yhden palaneen luun perusteella hautausta ei kuitenkaan voi arkeologisesti osoittaa. Luunpalan sijainti on kuitenkin erikoinen, sillä sen ja avoimen polttohaudan väliin jää n. kolmen metrin matka, jolta luita ei löydetty. Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomio vielä yhteen havaintoon tältä alueelta. Neljättä kerrosta kaivettaessa todettiin kalliota vasten punertavaa, lähes oranssia maata, jonka seassa oli paikoin runsaastikin sormenpään kokoisia hiilenpaloja. Maata oli varsinkin koillissektorin pohjoislinjan itäpuolella n. 1½ m matkalla. Kaivausvaiheessa se tulkittiin humuspitoiseksi, hiilen värjäämäksi luontaiseksi maaksi, mutta saattaisi kuitenkin olla palomaata.

9. ANALYYSIT

9.1 OSTEOLGINEN ANALYYSI

Avoimesta polttohaudasta löytyi palaneita luita lähes 4000 kappaletta, mahdollisesta sekundaarihautauksesta on vain yksi. Luut on analysoinut osteoarkeologi, FM Eeva-Kristiina Lahti, jonka raportti on kertomuksen liitteenä. Seuraavassa luuanalyysin tuloksia lainataan lyhyesti.

Luista kyettiin tunnistamaan vajaa 10% johonkin luutyypin kuuluvaksi. Ne ovat kaikki ihmisluita ja niiden joukossa on mm. kallo-, kylki-, reisi- ja sääriluiden kappaleita. Aineistossa oli siitä tunnistettujen luuelementtien määrän esiintymisen perusteella jälkiä yhdestä vainajasta, jonka kaikkia osia on laskettu hautaan. Ainoastaan kaksi luuta kyettiin määrittämään tarkasti. Toinen oli vasem-

manpuoleisen poskiluun alaleuan luuhun kiinnittyvä elementti ja toinen otsaluun vasemmanpuoleisen silmäkuopan yläreuna joka yhtyy poskiluuhun. Mitään varmaa päätelmää vainajan sukupuolesta ei näin vähäisen materiaalin perusteella voi tehdä, mutta vasemmanpuoleisen silmäkuopan yläreuna on hyvin terävä, joka piirre on ominaisempi naiselle kuin miehelle. Luut olivat pääosin palaneet hyvin. Luut oli poltettu tuoreina ja pehmytkudosten kera sillä niissä esiintyi tuoreelle luulle palaessa syntyviä ellipsin muotoisia halkeamia.

Sekundaarisesta polttohaudasta löytynyt yksi luu tunnistettiin sekin ihmisluuksi. Se on sormiluun kappale, jonka nivelpinnat eivät olleet luutuneet ja kyseessä on siten ei-täysikasvuinen yksilö. Sekundaarihautauksen puolesta puhuu myös se, että luu oli huonommin palanut kuin muut ja säilynyt tunnistettavassa muodossa. Osteologisen analyysin perusteella on melko todennäköistä, että kyseessä on erillinen vainaja. Tätä tukevat myös kaivaushavainnot.

9.2. RADIOHIILIAJOITUS

Avoimen polttohaudan luista teetettiin radiohiiliajoitus Helsingin yliopiston ajoituslaboratoriossa. Näytteen (Hela-896) ikä oli 2835±45 vuotta, joka kalibroituna on 68,2 % todennäköisyydellä 1050 – 910 BC ja 95,4% todennäköisyydellä 1130BC (92,6%) 890BC ja 880BC (2,6%) 840BC.

Pronssikauden periodijakoon sijoitettuna ajoitus tarkoittaa III ja IV periodia, 68,2% todennäköisyyttä noudattaen todennäköisimmin III periodi.

9.3. METALLIESINEET

Röykkiöstä löytyi kaksi metalliesineen katkelmaan, toinen (KM 34594:2) on tasapaksu piirteetön pronssipellin palanen, mutta toisen (KM 34594:1) pystyi helposti tunnistamaan pienen kaarevateräisen pronssiveitsen kärkikatkelmaksi.

Pronssipellin kappale on n. 4 cm pituinen, runsaan sentin levyinen ja 1 mm paksuinen. Sen reunat ovat murtuneet, tuoreista murtumista päätellen jonkin verran myös kaivausvaiheessa, mutta patinoituneista murtumakohdista päätellen pellinkappale on ollut rikkonainen jo hautaan laitettaessa. Esineen poikkileikkaus on tasapaksu. Esinetyyppejä ei pysty tunnistamaan.

Veitsen kärjen katkelma on runsaat pari senttiä pitkä, sentin leveä ja 2 mm paksu. Poikkileikkaus on vinoneliömäinen. Esine on kaareva ja toiseen päähän kapeneva, pitemmällä ulkosyrjällä on terä, joka on paikoitellen murtuillut. Terän lappeilla näkyy hiuksenhienoja uria, jotka lienevät käyttöjälkiä. Esine on ollut katkelmallinen jo hautaan laitettaessa, sillä sen murtopinta oli löydettyäessä samalla tavoin patinoitunut kuin muukin esine. Lisäksi – kuten konservointiraportissakin todetaan – vanhan murtopinnan reunat kaartuvat sivulle. Esine on siis tarkoituksella katkaistu ennen kuin se on laitettu hautaan.

Veitsenkatkelma on rikkonaisuudesta ja pienuudesta huolimatta tunnistettavissa skandinaaviseksi esineeksi, jolle vastineita on varsinkin eteläisessä Skandinaviassa, Tanskassa ja Etelä-Ruotsissa. Ajoitus näille esineille on suurin piirtein II periodin loppupuolelta IV periodille, mikä vastaa hyvin radiohiiliajoitusta (esim. Larsson 1986, 44-45).

Lähinnä poikkileikkauksen perusteella kyseessä ovat erillisten esineiden kappaleet eivätkä saman veitsen erilliset katkelmat.

10. YHTEENVETO TUTKIMUKSISTA

Alastarolla, Mälläisten ja Männistön kylien rajalla tutkittu kiviröykkiö osoittautui pronssikautiseksi hautaröykkiöksi. Siinä todettiin vaillinainen kivikehä sekä polttohaudan merkiksi pystytetty kivi. Polttohautoja todettiin kaksi, joista toisessa oli vain yksi palanut luu. Kuitenkin sekä arkeologiset että osteologiset havainnot puoltavat senkin määrittelemistä haudaksi. Kyseessä on todennäköisesti valmiiseen röykkiöön tehty jälkihautaus. Enemmän luita löytyi röykkiön keskellä olleesta avoimesta polttohaudasta. Haudassa oli antimena kaksi, jo haetaan pantaessa katkelmallista pronssiesinettä, joista veitsen pystyi skandinaavisten esikuvien perusteella pystyi ajoittamaan III tai IV periodille. Sama ajoitus saatiin poltetun luun radiohiiliajoituksessa kuitenkin siten, että painopiste on III periodilla.

Turussa 29.12.2004.

FM Jouko Pukkila, kaivausjohtaja

Kaivauskertomuksen alkuperäiskappaletta, mustavalkonegatiiveja ja diapositiiveja säilytetään Museoviraston arkeologian osaston arkistossa, löydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin.

Kirjallisuus

- Ailio 1903a Julius Ailio: Rajalan kivikautinen asuinpaikka Alastarossa Mälläisten kylässä. *Kaivauskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.*
- Ailio 1903b Julius Ailio: Kukkojan Kalamäen kivikautinen asuinpaikka Mälläisten kylässä Alastarossa. *Kaivauskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.*
- Heikel 1896 A. O. Heikel: Alastaro, Rajala. *Kaivauskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.*
- Laakso 2000 Alastaron muinaisjäännösinventointi 1999-2000. *Kaivauskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.*
- Larsson 1986 Thomas B. Larsson: The Bronze Age Metalwork in Southern Sweden. Aspects of social and spatial organization 1800 – 1500 B.C. *Archaeology and Environment* 6. Umeå 1986.
- Leppäaho 1938 Jorma Leppäaho: kivikautinen asuinpaikka (?) Alastaron pitäjän Hanhijojoen kylän Perämaan talon maalla ns. Lammin Suurpellolla. *Tarkastuskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.*
- Lönnberg 1973 Maarit Lönnberg: Alastaron, Loimaan, Mellilän, Metsämaan, Vampulan ja Ypäjän inventointi. *Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.*
- Salonen 1928 Helmer Salonen (Salmo): Polttokalmisto Alastaron pitäjän Mälläisten kylän Rantasalon maalla. *15.11.1928 päivätty tarkastuskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.*

ALASTARO ISOVARENMÄKI

Mustavalkonegatiivit

Kuvaajat Jouko Pukkila ja Hanna-Maria Pellinen

Nro	pvm	suunta	aihe	
132708	1.6.	NNE	Röykkiö ennen tutkimusten aloittamista	H.-M.P.
132709	1.6.	SSE	Röykkiö ennen tutkimusten aloittamista	H.-M.P.
132710	1.6.	SE	Röykkiön päällä kasvanut puu kaadettuna	H.-M.P.
132711	1.6.	SE	Röykkiö puun kaadon jälkeen ennen tutkimuksia	J.P.
132712	1.6.	SE	Röykkiö puun kaadon jälkeen ennen tutkimuksia	J.P.
132713	4.6.	SE	Röykkiö puhdistettuna ja jaettuna sektoreihin ennen tutkimusten aloittamista	J.P.
132714	7.6.	SE	Röykkiön kaakkoissektorin tutkimus aloitettu. Turve reunoilta on poistettu rajojen selvittämiseksi	J.P.
132715	7.6.	S	Kaakkoissektori pinnan puhdistamisen ja reunojen avaamisen jälkeen	J.P.
132716	7.6.	S	Kaakkoissektorin keskiosan kolme pientä pystykiveä	J.P.
132717	7.6.	E	Kaakkoissektori pinnan puhdistamisen ja reunojen avaamisen jälkeen	J.P.
132718	8.6.	NW	Työkuva: kaakkoissektoria kaivetaan	J.P.
132719	8.6.	W	Röykkiö alarinteestä nähtynä	J.P.
132720	8.6.	SE	Kaakkoissektori tasossa 1	J.P.
132721	8.6.	E	Kaakkoissektorin pohjoisosa tasossa 1	J.P.
132722	8.6.	NW	Yleiskuva Vaaramäestä, röykkiö suurin piirtein kuvan keskikohdassa näkyvällä alueella	H.-M.P.
132723	9.6.	N	Koillissektori pinta ja laidat puhdistettuna	J.P.
132724	9.6.	E	Koillissektorin eteläosan pinta	J.P.
132725	10.6.	S	Kaakkoissektori tasossa 2	J.P.
132726	10.6.	E	Kaakkoissektorin eteläosa tasossa 2	J.P.

132727	10.6.	E	Kaakkoissektorin pohjoisosa tasossa 2	J.P.
132728	11.6.	N	Koillissektorin taso 2	J.P.
132729	11.6.	E	”Paasiarkuksi” nimetty kivimuodostelma kaakkois- ja koillissektorien rajalla	J.P.
132730	11.6.	S	”Paasiarkuksi” nimetty kivimuodostelma kaakkois- ja koillissektorien rajalla	J.P.
132731	14.6.	S	Kaakkoissektorin taso 3	J.P.
132732	14.6.	E	Kaakkoissektorin eteläpää tasossa 3	J.P.
132733	14.6.	E	Kaakkoissektorin pohjoispää tasossa 3	J.P.
132734	14.6.	SE	Röykkiö kuvattuna, kun kaakkoissektori on tasossa 3 ja koillissektori tasossa 2 (puhdistamatta)	J.P.
132735	15.6.	NE	Koillissektorin taso 3	J.P.
132736	15.6.	E	”Paasiarkuksi” nimetty kivimuodostelma kaakkois- ja koillissektorien rajalla	J.P.
132737	16.6.	S	Kaakkoissektorin taso 4	J.P.
132738	16.6.	E	Kaakkoissektorin pohjoispää tasossa 4	J.P.
132739	16.6.	NE	Koillissektorin taso 4	J.P.
132740	17.6.	E	Kaakkoissektorin pohjoispää tasossa 5	J.P.
132741	17.6.	S	Kaakkoissektorin taso 6	J.P.
132742	17.6.	S	Luuta polttohaudassa koillissektorin itäisen sektorilinjan vieressä	J.P.
132743	17.6.	S	Polttohaudasta löytynyt toinen pronssiesineen katkelma in situ.	J.P.
132744	17.6.	S	Polttohaudasta löytynyt toinen pronssiesineen katkelma in situ kuvan keskiosasta kaakkoon kuvattuna niin, että myös osa haudan merkinä ollutta pystykiveä näkyy	J.P.
132745	17.6.	NE	Koillissektorin taso 5. Kehäkivet jätetty paikoilleen	J.P.
132746	17.6.	E	Koillissektorin taso 5. Kehäkivet jätetty paikoilleen. Etualalla ”paasiarkku”.	J.P.

132747	20.6. E	Kaakkoissektorin länsiprofiili.	J.P.
132748	20.6. NE	Koillissektori pohjaan tutkittuna	J.P.
132749	20.6. E	Koillissektorin profiili, eteläosa	J.P.
132750	20.6. E	Koillissektorin profiili, pohjoisosa	J.P.
132751	20.6. S	Kaakkoissektori pohjaan tutkittuna	J.P.
132752	20.6. SE	Röykkiön kaakkois- ja koillissektorit pohjaan tutkittuna	J.P.
132753	20.6. SE	Röykkiön kehä esiin kaivettuna. Kehän vieressä oleva pystykivi oli hautauksen merkinä	J.P.
132754	21.6. NE	Työkuva. Röykkiötä ennallistetaan.	J.P.
132755	21.6. SE	Röykkiö ennallistettuna	J.P.
132756	21.6. NE	Röykkiö ennallistettuna	J.P.
132757	21.6. SE	Röykkiö ennallistettuna	J.P.

ALASTARO ISOVARENMÄKI

Diapositiivit

Kuvaaja Jouko Pukkila

Nro	pvm	suunta	aihe
53919	7.6.	SE	Röykkiön kaakkoissektorin tutkimus aloitettu. Turve on poistettu reunoilta
53920	7.6.	E	Kaakkoissektori pinnan puhdistamisen ja reunojen avaamisen jälkeen
53921	8.6.	W	Röykkiö alarinteestä nähtynä
53922	9.6.	N	Koillissektori pinta ja laidat puhdistettuna
53923	11.6.	E	”Paasiarkuksi” nimetty kivimuodostelma kaakkois- ja koillissektorien rajalla
53924	15.6.	SE	Työkuva: röykkiötä kaivetaan
53925	16.6.	NE	Luuta polttohaudassa in situ koillissektorin itäisen sektorilinjan vieressä
53927	17.6.	S	Polttohaudasta löytynyt toinen pronssiesineen katkelma in situ.
53928	17.6.	S	Polttohaudasta löytynyt toinen pronssiesineen katkelma in situ kuvan keskiosasta alas kuvattuna niin, että myös haudan merkkinä ollut pystykivi näkyy
53929	17.6.	NE	Koillissektorin taso 5. Kehäkivet jätetty paikoilleen
53930	20.6.	N	Kaakkoissektorin länsiprofiili.
53931	20.6.	E	Koillissektorin länsiprofiili
53932	20.6.	S	Kaakkoissektori pohjaan tutkittuna
53933	20.6.	SE	Röykkiön kaakkois- ja koillissektorit pohjaan tutkittuna
53934	21.6.	SE	Röykkiö ennallistettuna
53935	21.6.	NE	Röykkiö ennallistettuna

KARTTA 1

ALASTARO ISOVARENMÄKI

Pronssikautinen hautaraunio

x = 2435684, y = 6763008

p = 3273313.59, i = 6769680.56

z = n. 106 m mpy

Mk 1:20 000

Ote peruskartasta PK 2111 06 Alastaro (V. 2000)

132708. Röykkiö ennen tutkimusten aloittamista

132712. Röykkiö puun kaadon jälkeen ennen tutkimuksia

132715. Kaakkoissektori pinnan puhdistamisen ja reunojen avaamisen jälkeen

132719. Rökkiö alarinteestä nähtynä

132723. Koillissektori pinta ja laidat puhdistettuna

132727. Kaakkoissektorin pohjoisosa tasossa 2

132734. Röykkiö kuvattuna, kun kaakkoissektori on tasossa 3 ja koillissektori tasossa 2 (puhdistamatta)

132736. "Paasiarkuksi" nimetty kivimuodostelma kaakkois- ja koillissektorien rajalla

132737. Kaakkoissektorin taso 4

132739. Koillissektorin taso 4

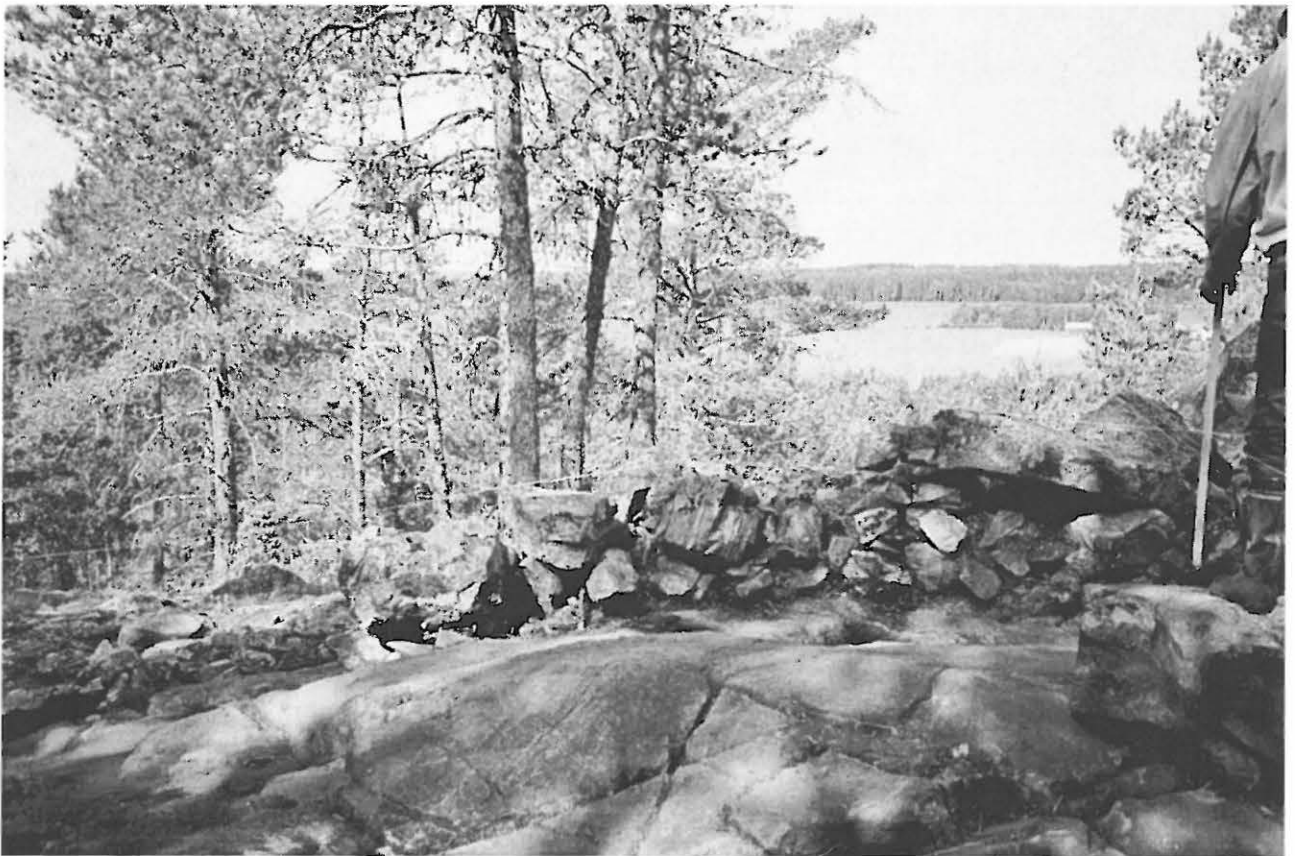
132743. Polttohaudasta löytynyt toinen pronssiesineen katkelma in situ.

132744. Polttohaudasta löytynyt toinen pronssiesineen katkelma in situ kuvan keskiosasta kaakkoon kuvattuna niin, että myös osa haudan merkkinä ollutta pystykiveä näkyy

132745. Koillissektorin taso 5. Kehäkivet jätetty paikoilleen

132747. Kaakkoissektorin länsiprofilii

132748. Koillissektori pohjaan tutkittuna

132749. Koillissektorin profiili, eteläosa

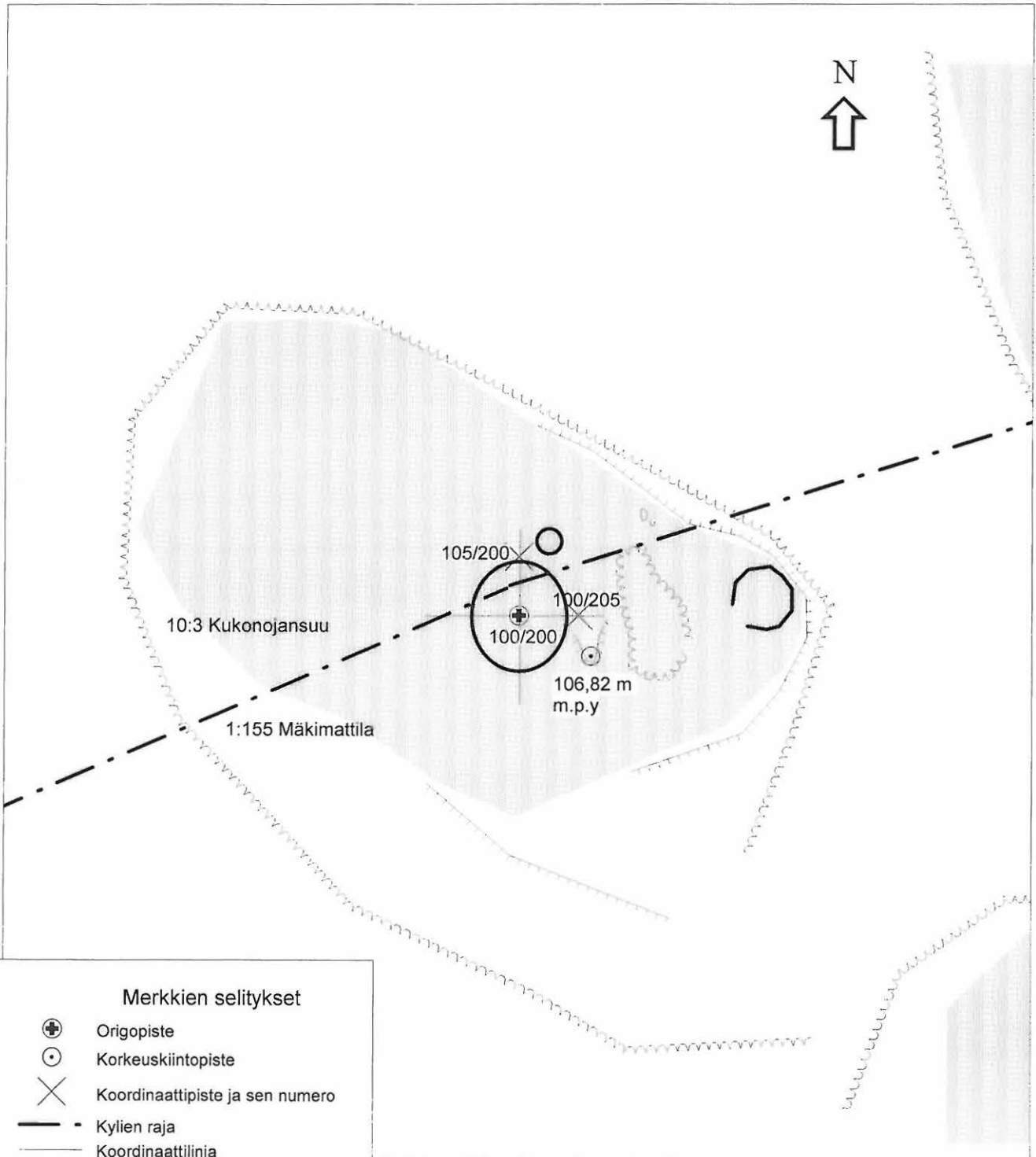

132752. Röykkiön kaakkois- ja koillissektorit pohjaan tutkittuna

132757. Röykkiö ennallistettuna

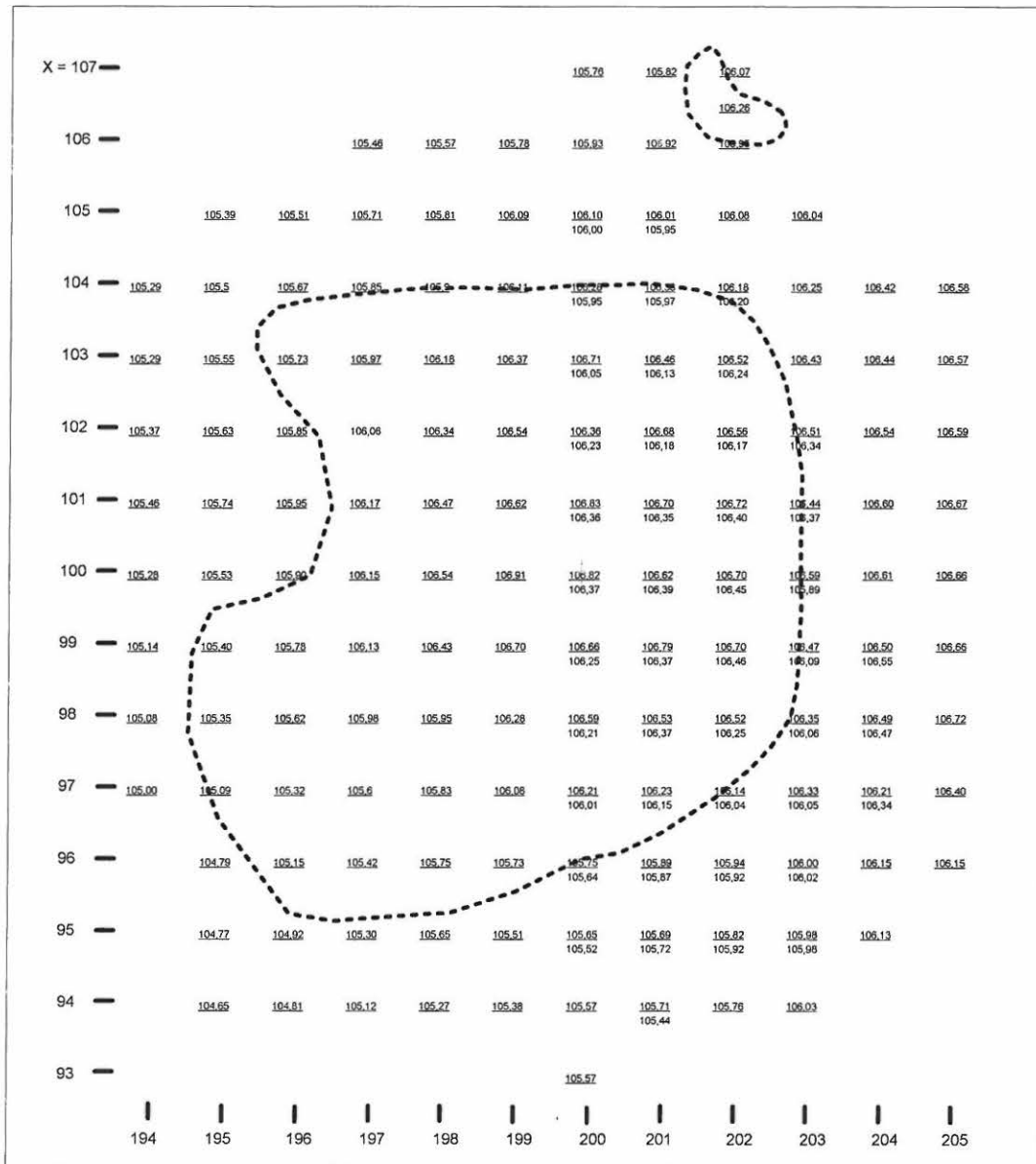
Kartta 2
 ALASTARO ISOVARENMÄKI
 Jouko Pukkila 2004
 Yleiskartta
 Mk 1:500
 Piirt. Jouko Pukkila

Merkkien selitykset

- Origopiste
- Korkeuskiintopiste
- Koordinaattipiste ja sen numero
- Kylien raja
- Koordinaattilinja
- Kallion jyrkänne ja viettosuunta
- Metsä
- Röykkiö, pikkukiveys ja majan pohja
- Avokallio

Kartta 3
 ALASTARO ISOVARENMÄKI
 Jouko Pukkila 2004
 Pinta- ja pohjavaaituskartta
 Mk 1:100
 Korkeudet absol. m mpy
 Piirt. Jouko Pukkila

Merkkien selitykset:

106,44 = pintaluku

105,95 = pohjaluku

--- = röykkiön raja

y = 200

Kartta 4
ALASTARO ISOVARENMÄKI
Jouko Pukkila 2004
Tasokartta
Pintataso koko röykkiöstä
Mk. 1:50
Korkeudet absol. m mpy
Piirt. H.-M. Pellinen

2 m

N

x = 100

Merkkien selitykset:

k = kallio

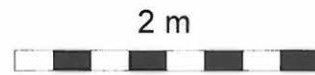
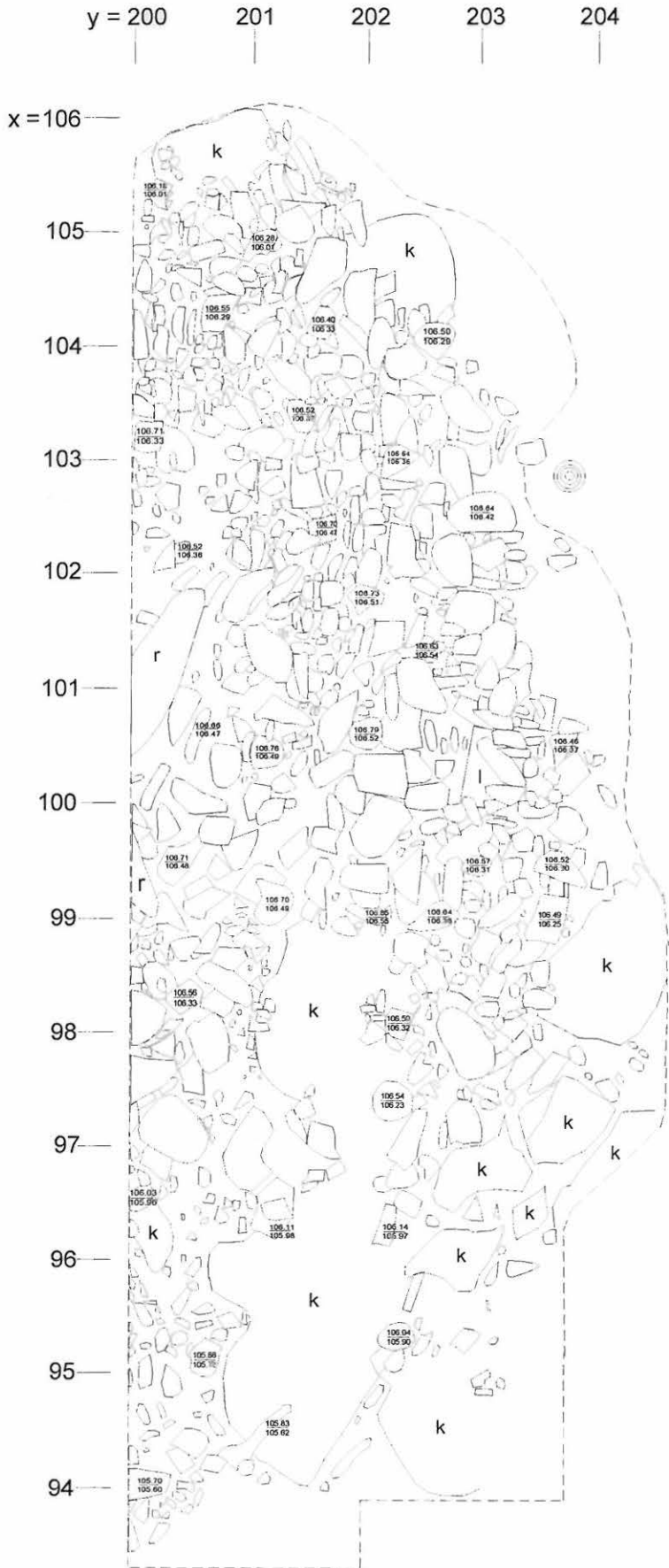
r = rajakivi

l = laakakivi

 puu tai kanto

 kaivetun tai puhdistetun alueen raja

Kartta 5
 ALASTARO ISOVARENMÄKI
 Jouko Pukkila 2004
 Tasokartta
 Röykkiön kaakkois- ja koillissektorit
 Taso 1
 Mk. 1:50
 Korkeudet absol. m mpy
 Piirt. H.-M. Pellinen

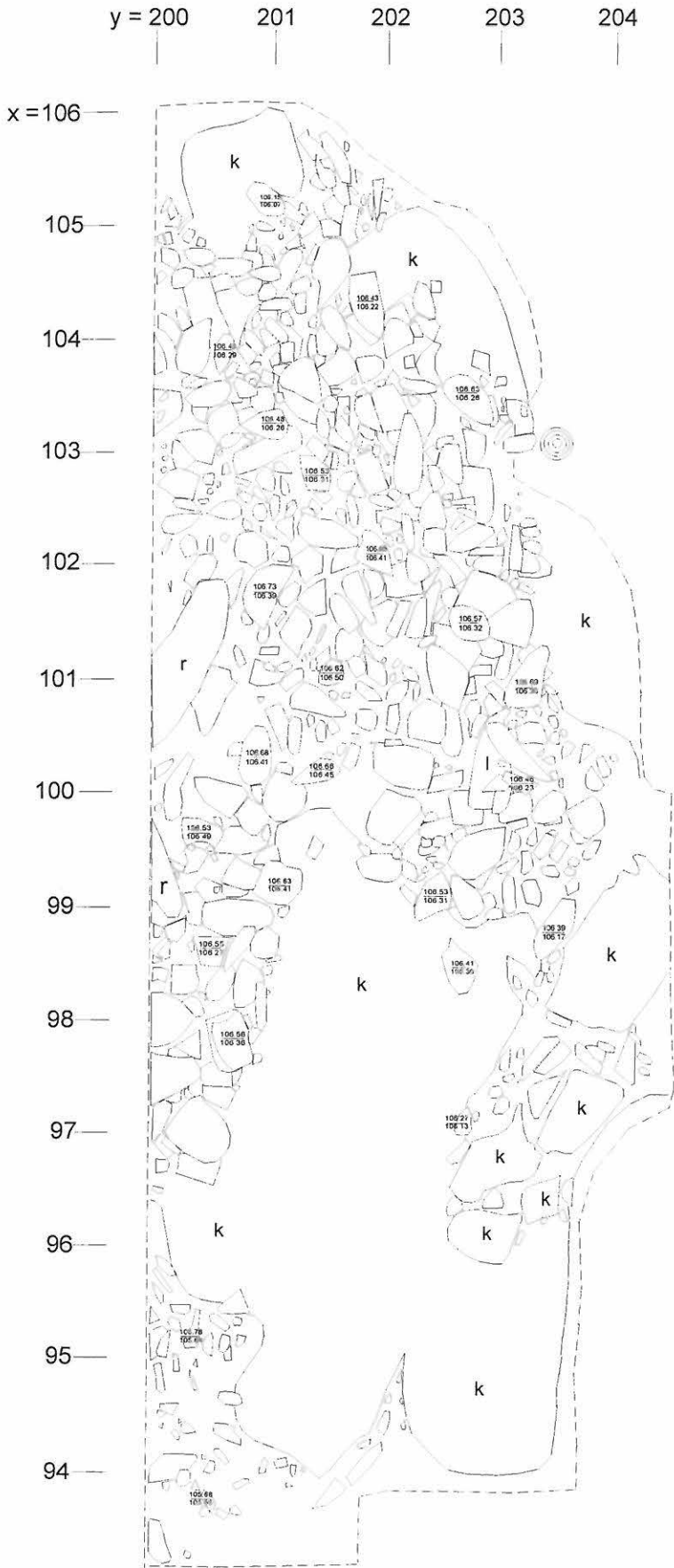
Merkkien selitykset:

k = kallio
 r = rajakivi
 l = laakakivi

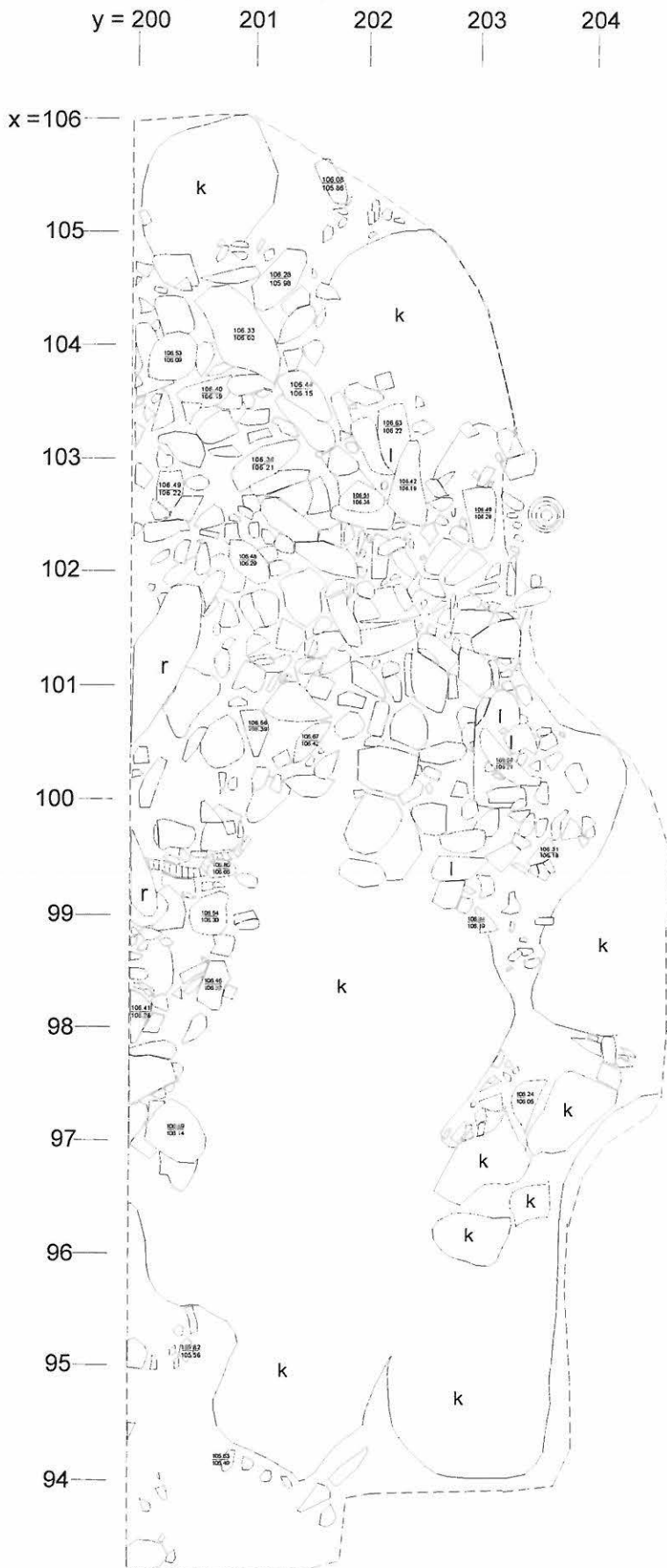
 puu

 kaivetun alueen raja

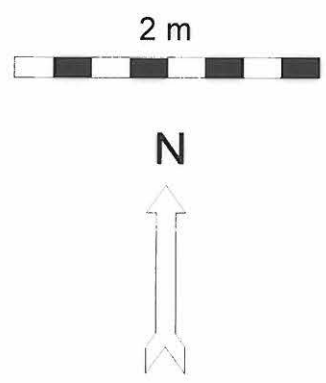
Kartta 6
ALASTARO ISOVARENMÄKI
 Jouko Pukkila 2004
 Tasokartta
 Rökkön kaakkois- ja koillissektorit
 Taso 2
 Mk. 1:50
 Korkeudet absol. m mpy
 Piirt. H.-M. Pellinen

Merkkien selitykset:
 k = kallio
 r = rajakivi
 l = laakakivi
 puu
 kaivetun alueen raja

Kartta 7
ALASTARO ISOVARENMÄKI
 Jouko Pukkila 2004
 Tasokartta
 Röykkiön kaakkois- ja koillissektorit
 Taso 3
 Mk. 1:50
 Korkeudet absol. m mpy
 Piirt. H.-M. Pellinen

Merkkien selitykset:

k = kallio
 r = rajakivi
 l = laakakivi

 kaivetun alueen raja
 puu
 juuri

y = 200 201 202 203 204

x = 106

105

104

103

102

101

100

99

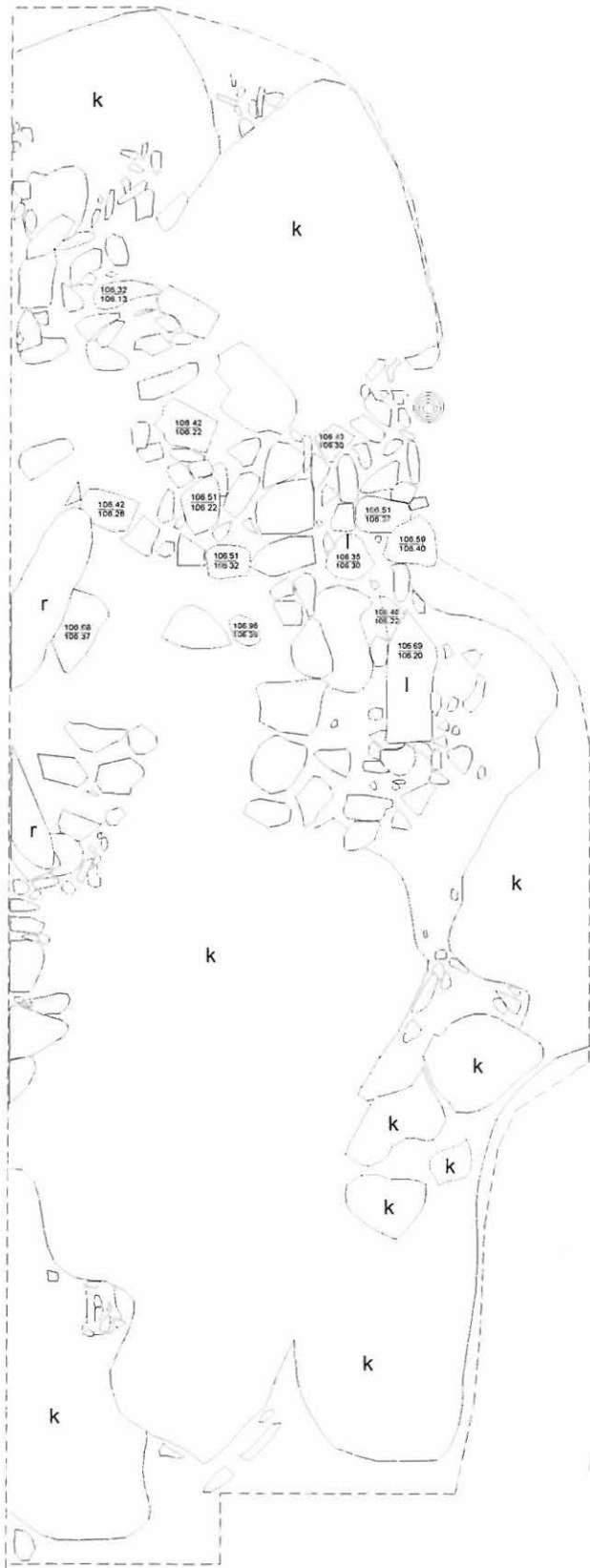
98

97

96

95

94

Kartta 8
ALASTARO ISOVARENMÄKI
Jouko Pukkila 2004
Tasokartta
Röykkiön kaakkois- ja koillissektorit
Taso 4
Mk. 1:50
Korkeudet absol. m mpy
Piirt. H.-M. Pellinen

2 m

N

Merkkien selitykset:

k = kallio
r = rajakivi
l = laakakivi

puu

kaivetun alueen raja

Kartta 9

ALASTARO ISOVARENMÄKI
Jouko Pukkila 2004

Tasokartta

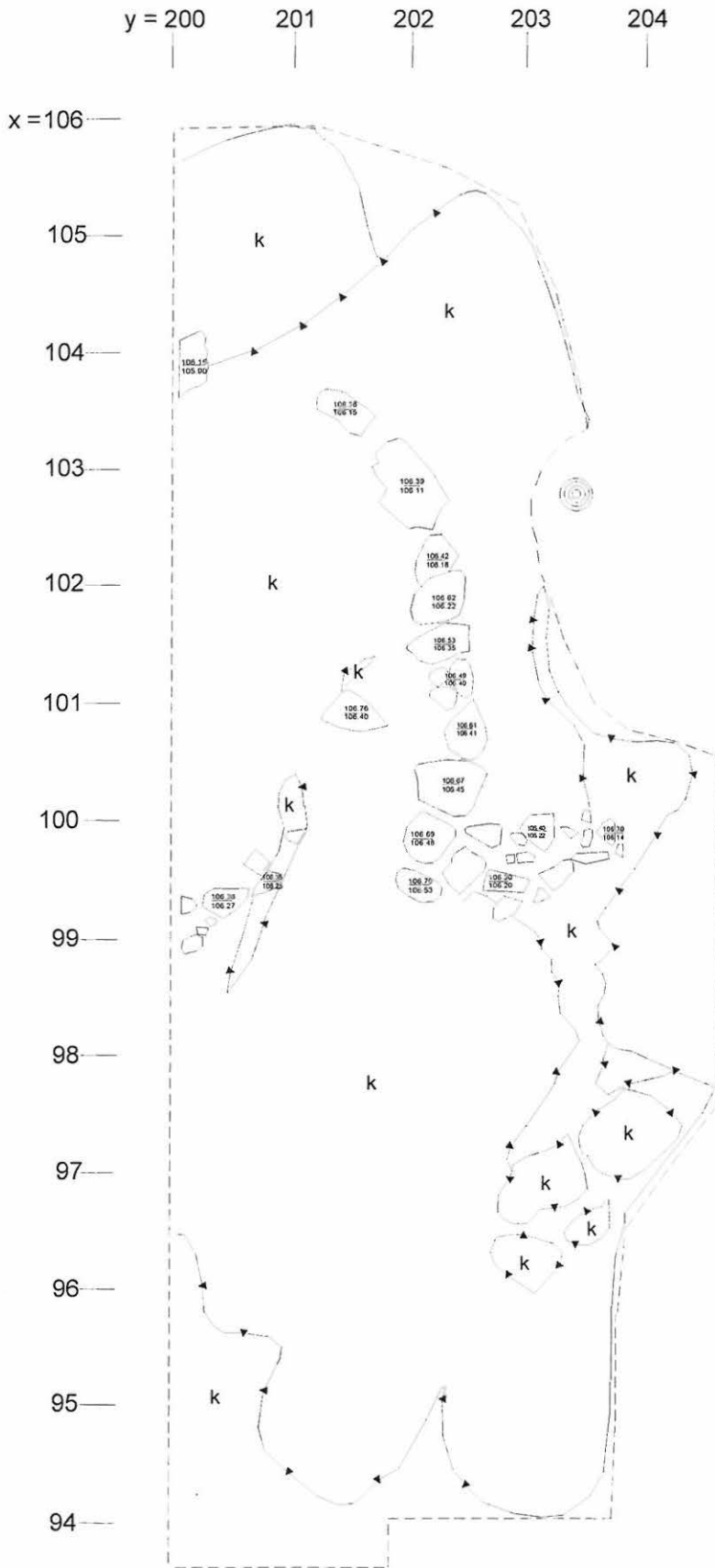
Röykkiön kaakkois- ja koillissektorit

Taso 5

Mk. 1:50

Korkeudet absol. m mpy

Piirt. H.-M. Pellinen

Merkkien selitykset:

k = kallio

 kallion viettämssuunta

 puu

 kaivetun alueen raja

Merkkien selitykset:

kivi

pronssiesineen pala

palanutta luuta

2 m

Kartta 10

ALASTARO ISOVARENMÄKI

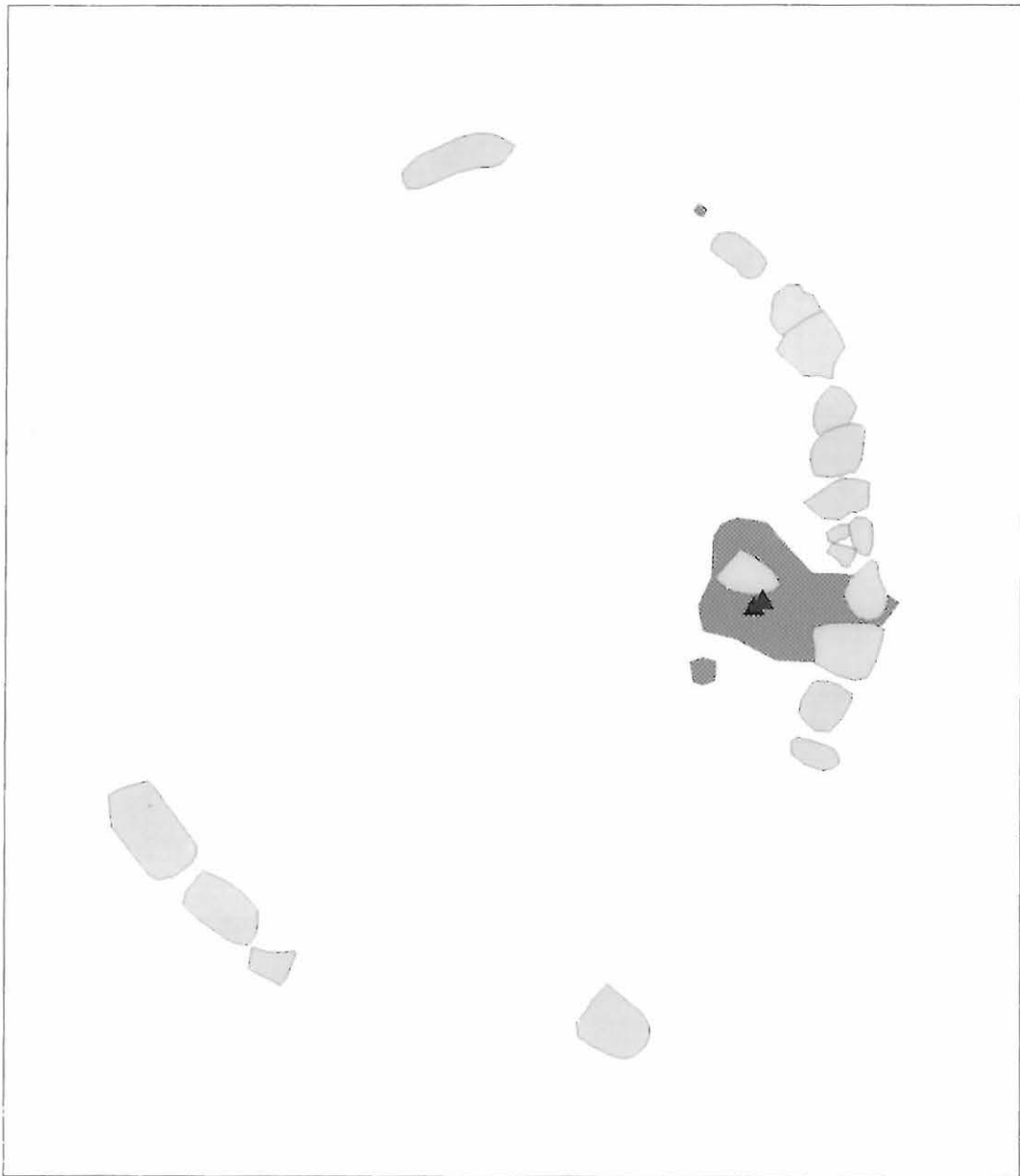
Jouko Pukkila 2004

Röykkiön rakenteet ja löydöt

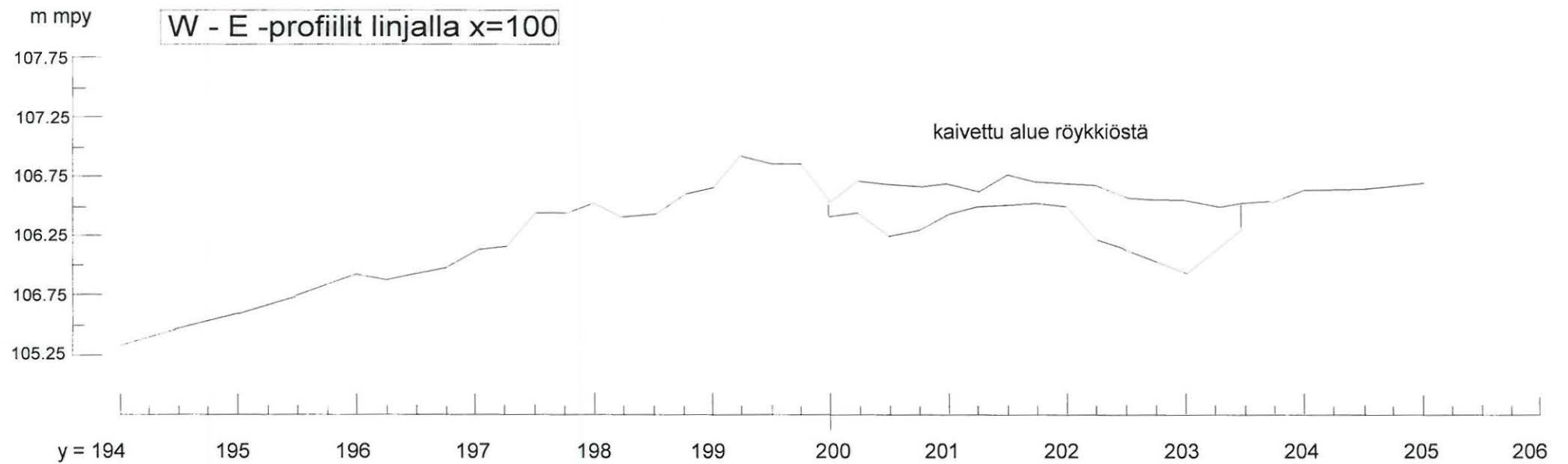
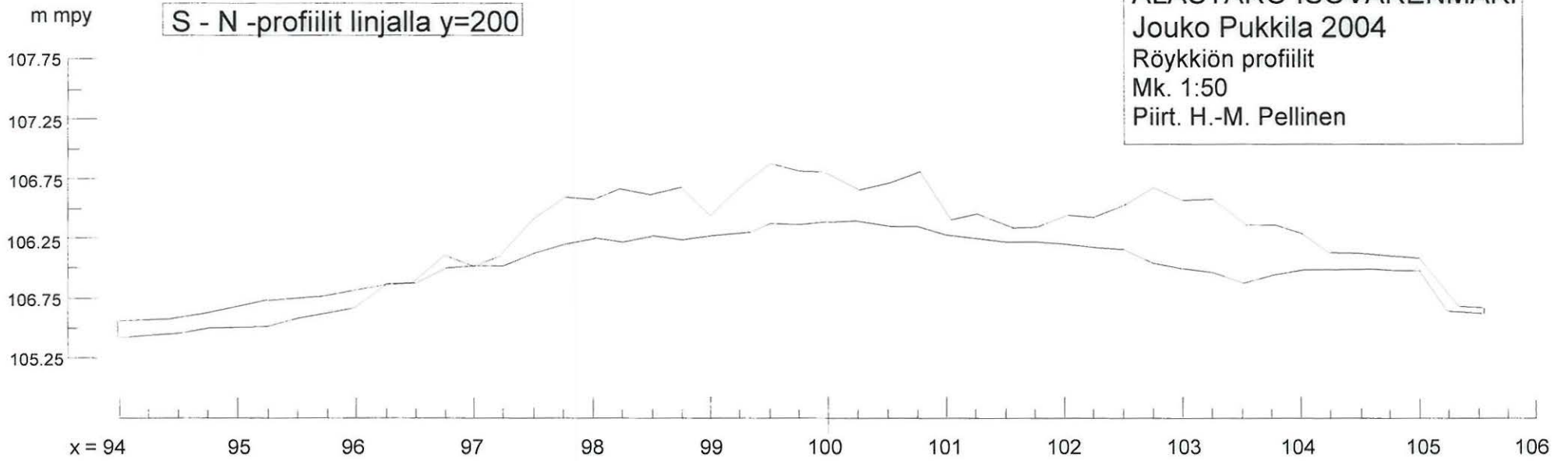
Mk. 1:50

Piirt. H.-M. Pellinen

N

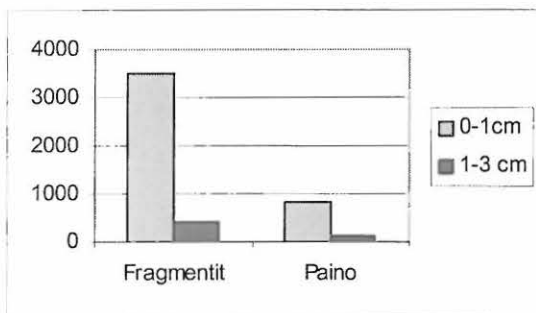
Kartta 11
ALASTARO ISOVARENMÄKI
Jouko Pukkila 2004
Röykkiön profiilit
Mk. 1:50
Piirt. H.-M. Pellinen

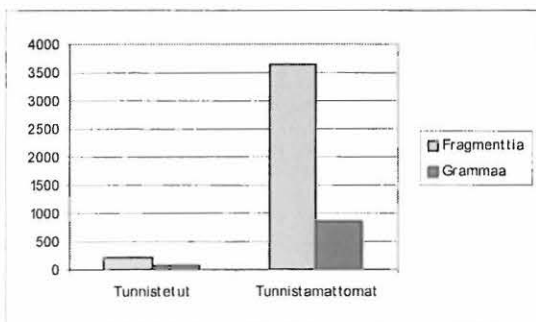
Alastaro Vaaramäki 2004 Jouko Pukkila Luuanalyysi 3.11.2004 Eeva-Kristiina Lahti

Aineistossa oli 3947 fragmenttia, yhteensä 926,5 grammaa palanutta luuta (kuva 1). Näistä 316 fragmenttia 84,7 grammaa voitiin tunnistaa johonkin luutyyppiin kuuluvaksi (kuva 2 ja 3) ja ne jakaantuvat seuraavanlaisesti.

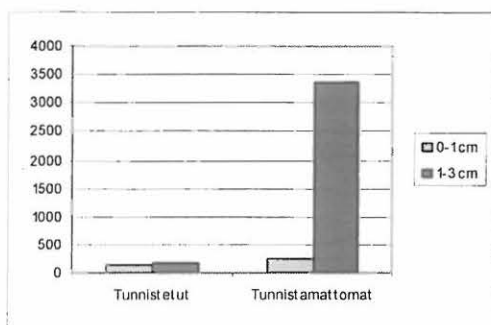
	Fragmenttimäärä	Grammaa
<i>Cranium: Zygomaticum</i> (poskiluu)	1	1
<i>Cranium: Frontale</i> (otsaluu)	1	0,4
<i>Cranium</i> (kallo)	158	29,6
<i>Costa</i> (Kylkiluu)	8	0,8
<i>Femur</i> (reisiluu)	3	3,5
<i>Tibia</i> (sääriluu)	4	1
<i>Phalanges manus</i> (sormiluu)	1	0,3
<i>Ossa longa/phalanges</i> epif. fr. (Pitkien luiden/sormi tai varvasluiden nivelpinnan katkelma)	4	0,2
<i>Ossa longa</i> (pitkät luut)	128	47,9
<i>Ossa longa</i> epif.fr.	4	0,3
Indeterminata (tunnistamattomat)	3947	926,5

Kuva 1. Luiden sirpaloituminen kappalemäärän ja painon mukaan.

Kuva 2. Tunnistetut ja tunnistamattomat luut sirpalemäärän ja painon mukaan.

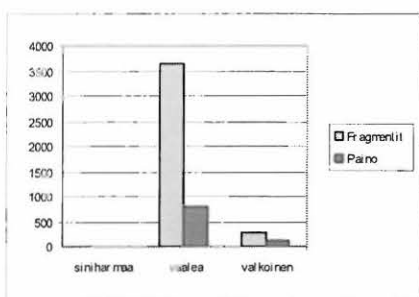

Kuva 3. Tunnistetut ja tunnistamattomat luut sirpaloitumiskoon mukaan.

Kaikki tunnistetut luut olivat peräisin ihmisestä. Aineistossa oli siitä tunnistettujen luuelementtien määrän esiintymisen perusteella jälkiä yhdestä vainajasta.

Aineistossa oli ainoastaan kaksi luuta jotka kyettiin määrittämään tarkasti. Toinen oli vasemmanpuoleisen poskiluun alaleuan luuhun kiinnittyvä elementti (*Zygomaticum sin: processus maxillaris*) ja toinen otsaluun vasemmanpuoleisen silmäkuopan yläreuna joka yhtyy poskiluuhun (*Frontale sin: processus zygomaticus*). Otsaluun silmäkuopan yläreunaa on pidetty alueena jossa voidaan erottaa nk. sekundäärisiä sukupuolisidonnaisia piirteitä. Nämä piirteet kehittyvät yleensä murrosiässä. Aineistossa esiintyvän vasemmanpuoleisen silmäkuopan yläreuna on hyvin terävä, piirre, jota on pidetty ominaisena naisille. Mitään varmaa päätelmää vainajan sukupuolesta ei näin vähäisen materiaalin perusteella voi tehdä, mutta voi mainita että tässä luussa esiintyvä piirre on ominaisempi naiselle kuin miehelle.

Aineistosta tunnistettu sormiluu (*phalanges manus*) oli luutumaton (nivelpinnat eivät olleet luutuneet) ja kyseessä on siten ei-täysikasvuinen yksilö. Kyseisen elementin luutuminen tapahtuu keskimäärin 18 vuoden iässä. Tämä luu löytyi eri kontekstista kuin muut luut. Se oli huomattavasti palanut kuin muut luut ja säilynyt tunnistettavassa muodossa. On melko todennäköistä että kyseessä on erillinen vainaja.

Kuva 4. Luiden palamisasteesta kertova väri fragmenttien ja painon mukaan.

Luut olivat pääosin palaneet luonnonvaaleiksi (3657 kpl/814,8 gr.), mutta myös aivan liidunvalkeiksi palaneita (282 kpl/11,1 gr.) ja huonosti, siniharmaaksi palaneita fragmentteja oli muutama (8 kpl/0,6 gr.) (kuva 4). Pääosa luista on todennäköisesti palanut pitkään ja tasaisesti, melko korkeassa lämpötilassa. Toisaalta voidaan päätellä että tietyt osat ovat palaneet paremmin ja muutama fragmentti kielii melko huonosta palamisesta (Wahl 1982: 8-10; Holck 1986: 139-146). Tämä johtunee luuston eripuolella esiintyvän rasvapitoisuuden määrästä, sillä rasva edesauttaa palamista (During 2003: 11). Luut oli poltettu tuoreina ja pehmytkudosten kera sillä niissä esiintyi tuoreelle luulle palaessa syntyviä ellipsin muotoisia halkeamia (Wahl 1982: 6-7).

Aineistossa oli jälkiä sekä vainajan kallosta että pitkistä luista. Tämä kertoo siitä että kaikkia vainajan osia on laskettu hautaan. Luut olivat toisaalta melko puhtaita joten on syytä olettaa että vainaja on haudattu muualle kuin varsinaiselle roviopaikalle. Tämän seikan puolesta puhuu myös luiden voimakas sirpaloituminen (kuva 1). Mikäli luut saavat jäähtyä rauhassa polttopaikallaan, eikä niitä jäähdytetä esimerkiksi kastelemalla muuttuvat ne äärimmäisen kestäviksi eikä sirpaloituminen tällöin ole niin suurta (Mc Kinley 1994: 340).

Luissa ei ollut havaittavissa minkäänlaisia patologisia muutoksia.

Helsingissä 3.11.2004

Eeva-Kristiina Lahti

Eeva-Kristiina Lahti FM osteoarkeologi

Lähteet

During, Ebba 2003. *Kremerat skelettmaterial*. Kompendium i Arkeosteologi (40 p). Arkeosteologiska Forskningslaboratoriet, Stockholms Universitet.

Holck, Per 1986. *Cremated Bones*. A Medical-Anthropological Study of an Archaeological Material on Cremation Burials. Anatomical Institute University of Oslo.

Mc Kinley, Jacqueline 1994. Bone Fragment Size in British Cremation Burials and its Implications for Pyre Technology and Ritual. *Journal of Archaeological Science* 21. 1994.

Wahl, Joakim, von 1982. *Leichenbranduntersuchungen*. Ein Überblick über die Bearbeitungs- und Aussagemöglichkeiten von Brandgräbern. Walter de Gruyter & Co. Mainz

Alastaro Vaaramäki 2004

				Homo sapiens	Ossa longa fr.	2	1	2	0,7
				Homo sapiens	Ossa longa epif. fr.	1	1	2	0,3
				Frag. Indet.		14	2	2	1,4
				Frag. Indet.		65	1	2	2,7
100,05-25	200,45-98	106,32		Homo sapiens	Cranium fr.	10	2	2	3,5
100,05-25	200,45-98	106,32		Homo sapiens	Ossa longa fr.	13	2	2	4,2
100,05-25	200,45-98	106,32		Homo sapiens	Ossa longa fr.	2	2	1	0,4
100,05-25	200,45-98	106,32		Homo sapiens	Tibia fr.	1	2	2	0,3
100,05-25	200,45-98	106,32		Frag. Indet.		19	2	2	2
100,05-25	200,45-98	106,32		Frag. Indet.		63	1	2	3,1
100,80-101,05	201,10-35	106,31		Homo sapiens	Cranium fr.	2	2	2	0,4
100,80-101,05	201,10-35	106,31		Homo sapiens	Ossa longa fr.	4	2	2	2,1
100,80-101,05	201,10-35	106,31		Frag. Indet.		8	2	2	1,2
100,80-101,05	201,10-35	106,31		Frag. Indet.		6	1	2	0,3
99,95-99	200,75-80	106,3		Homo sapiens	Femur fr.	1	2	2	0,7
99,95-99	200,75-80	106,3		Frag. Indet.		19	1	2	1,3
100,10-25	201,60-30	106,46		2 Homo sapiens	Cranium fr.	2	2	2	0,1
100,10-25	201,60-30	106,46		2 Homo sapiens	Cranium fr.	3	1	2	0,3
100,10-25	201,60-30	106,46		2 Frag. Indet.		7	2	2	0,9
100,10-25	201,60-30	106,46		2 Frag. Indet.		27	1	2	0,7
100,10-25	201,60-30	106,46		2 Frag. Indet.		2	1	3	0,1
99,70-100,05	200,20-40	106,16	pohja	Homo sapiens	Cranium fr.	1	2	2	0,4
99,70-100,05	200,20-40	106,16	pohja	Frag. Indet.		8	1	2	0,3
100,20-60	201,30-60	106,44		Homo sapiens	Ossa longa fr.	9	2	2	4,8
100,20-60	201,30-60	106,44		Homo sapiens	Ossa longa fr.	6	1	2	1,1
100,20-60	201,30-60	106,44		Homo sapiens	Cranium fr.	11	2	2	6
100,20-60	201,30-60	106,44		Homo sapiens	Cranium fr.	14	1	2	1,1
100,20-60	201,30-60	106,44		Frag. Indet.		626	1	2	15,3
100,20-60	201,30-60	106,44		Frag. Indet.		4	1	3	0,2
100,20-60	201,30-60	106,44		Frag. Indet.		24	2	2	4

Alastaro Vaaramäki 2004

X	Y	Z	Krs.	Laji	Luu	FR.	Koko	Väri	Paino
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Zygomaticum sin processus maxillaris	1	2	2	1
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Cranium fr.	36	2	2	10,4
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Cranium fr.	54	1	2	4,4
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Costa fr.	7	2	2	0,6
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Ossa longa fr.	48	2	2	22,4
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Ossa longa fr.	31	1	2	4,9
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Ossa longa /phal. epif. fr.	4	1	2	0,2
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Femur fr.	3	2	2	2,8
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Homo sapiens	Tibia fr.	1	2	2	0,2
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Frag. Indet.		119	2	2	23,7
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Frag. Indet.		5	2	1	0,6
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Frag. Indet.		264	1	1	109,5
100,05-60	200,80-201,50	106,43	4	Frag. Indet.		1946	1	2	655,5
100,55-70	201,50-80	?	?	Homo sapiens	Ossa longa fr.	14	2	2	5,8
100,55-70	201,50-80	?	?	Homo sapiens	Cranium fr.	4	2	2	0,7
100,55-70	201,50-80	?	?	Homo sapiens	Cranium fr.	7	1	2	0,4
100,55-70	201,50-80	?	?	Frag. Indet.		25	2	2	3
100,55-70	201,50-80	?	?	Frag. Indet.		84	1	2	3,9
100,55-70	201,50-80	?	?	Frag. Indet.		4	1	1	0,3
103,15	201	106,15	4	Homo sapiens	Phalanges manus/subadulta	1	2	3	0,3
101,0-10	202,0-20	kehäkiven alta		Frag. Indet.		1	1	2	0
100,0-60	202,0-25	kehäkiven alta		Homo sapiens	Os frontale sin processus zygomaticus/terävä	1	2	2	0,4
100,0-60	202,0-25	kehäkiven alta		Homo sapiens	Cranium fr.	2	2	2	0,4
100,0-60	202,0-25	kehäkiven alta		Frag. Indet.		5	2	2	0,9
100,0-60	202,0-25	kehäkiven alta		Frag. Indet.		16	1	2	0,8
100,10-58	200,95-201,75	106,42		Homo sapiens	Tibia fr.	1	1	2	0
100,10-58	200,95-201,75	106,42		Homo sapiens	Tibia fr.	1	2	2	0,5
100,10-58	200,95-201,75	106,42		Homo sapiens	Cranium fr.	8	1	2	1,2
100,10-58	200,95-201,75	106,42		Frag. Indet.		16	2	2	2,7
100,10-58	200,95-201,75	106,42		Frag. Indet.		163	1	2	4,1
100,10-58	200,95-201,75	106,42		Frag. Indet.		4	1	1	0,3
100,10-58	200,95-201,75	106,42		Frag. Indet.		1	1	3	0
100,70-95	201,10-60	106,4		Homo sapiens	Cranium fr.	1	1	2	0,1
100,70-95	201,10-60	106,4		Homo sapiens	Costa fr.	1	2	2	0,2
100,70-95	201,10-60	106,4		Homo sapiens	Ossa longa fr.	1	1	2	0
100,70-95	201,10-60	106,4		Homo sapiens	Ossa longa fr.	4	2	2	1,2
100,70-95	201,10-60	106,4		Frag. Indet.		10	2	2	0,9
100,70-95	201,10-60	106,4		Frag. Indet.		73	1	2	2,1
100,70-95	201,10-60	106,4		Frag. Indet.		3	1	1	0
101,00-20	201,30-40	106,27	5	Homo sapiens	Cranium fr.	3	1	2	0,2

Lähteet

During, Ebba 2003. Kremerat skelettmateriel. Kompendium i Arkeoosteologi (40 p). Arkeoosteologiska Forskningslaboratoriet, Stockholms Universitet.

Holck, Per 1986. *Cremated Bones*. A Medical-Anthropological Study of an Archaeological Material on Cremation Burials. Anatomical Institute University of Oslo.

Mc Kinley, Jacqueline 1994. Bone Fragment Size in British Cremation Burials and its Implications for Pyre Technology and Ritual. *Journal of Archaeological Science* 21. 1994.

Wahl, Joakim, von 1982. *Leichenbranduntersuchungen*. Ein Überblick über die Bearbeitungs- und Aussagemöglichkeiten von Brandgräbern. Walter de Gruyter & Co. Mainz

HELSINGIN YLIOPISTON
AJOITUSLABORATORIO
PL 64, (Gustaf Hällströminkatu 2)
00014 Helsingin yliopisto
Puh. 191 50740

Alastaron kunta
Hautaröykkiö hanke
Loimijoentie 74
32440 Alastaro

AJOITUSTULOS

Lab. no.	Näyte	$\delta^{13}\text{C}$	Ikä (BP)
Hela-896	Alastaro Mälläinen ja Männistö Isovarenmäki palanut luu	-27,3	2835 \pm 45

Tulos on ilmoitettu vuosina vuodesta 1950 AD lukien ja perustuu ^{14}C :n puoliintumisaikaan 5568 vuotta. Epätarkkuuteen ($\pm 1 \sigma$) sisältyvät näytteen mittauksista ja tarpeellisista vertailu-mittauksista aiheutuvat tilastolliset virheet. $\delta^{13}\text{C}$ arvo on annettu promilleina suhteessa VPDB standardiin. Jos $\delta^{13}\text{C}$ arvo on ilmoitettu on annettu ikä korjattu isotooppifraktioitumiselle vastaamaan $\delta^{13}\text{C}$ arvoa -25 ‰.

Helsingissä 27.8.2004

Högne Jungner